

Apríl 2026

Velferðarvaktin

Stöðuskýrsla 2023-2025

Útgefandi:

Félags- og húsnæðismálaráðuneytið

Velferðarvaktin – Stöðuskýrsla 2023-2025

Apríl 2026

frn@frn.is

www.frn.is

Umbrot og textavinnsla:

Félags- og húsnæðismálaráðuneytið

©2026 Félags- og húsnæðismálaráðuneytið

ISBN 978-9935-513-42-7

Efnisyfirlit

1. Um Velferðarvaktina.....	4
1.1 Skipunarbréf Velferðarvaktarinnar.....	5
2. Störf Velferðarvaktarinnar 2023-2025	6
2.1 Rannsóknir á vegum Velferðarvaktarinnar	6
2.1.1 Rannsókn á stöðu barnafjölskyldna sem deila ekki saman lögheimili.....	6
2.1.2 Rannsókn á örorkulífeyri karla og kvenna	9
2.2 Málþing.....	9
2.2.1 Staða tekjuminni hópa á húsnæðismarkaði	9
2.3 Önnur viðfangsefni.....	11
2.3.1 Ritfanga- og pappírskostnaður og gjaldfrjáls skólagögn.....	11
2.3.2 Skólamáltíðir	14
2.3.3 Velferðarvaktin á Vestfjörðum.....	14
2.3.4 Sérstök umræða og erindi til ráðherra	15
2.4 Vinnustofa Velferðarvaktarinnar	17
2.4.1 Þemahópur.....	19
3. Fundir Velferðarvaktarinnar 2023-2025	20
3.1 Fundargerðir	20
4. Fulltrúar í Velferðarvaktinni í árslok 2025	35
5. Lokaorð	36

1. Um Velferðarvaktina

Velferðarvaktin var stofnuð í febrúar 2009 og hefur því starfað í tæp 16 ár. Hún var sett á laggirnar af Ástu R. Jóhannesdóttur þáverandi félags- og tryggingamálaráðherra. Tilefnið var efnahagshrunið haustið 2008. Velferðarvaktinni var ætlað að fylgjast með félagslegum jafnt sem fjárhagslegum afleiðingum efnahagshrunsins á fjölskyldur og heimili í landinu, meta aðgerðir sem gripið hafði verið til og leggja fram tillögur til úrbóta.

Í skipunarbréfi Velferðarvaktar, sem nú gildir, segir m.a. að henni sé ætlað að „fylgjast með félagslegri- og fjárhagslegri stöðu einstaklinga og fjölskyldna í landinu með áherslu á velferð og afkomu efnalítilla barnafjölskyldna, einkum einstæðra foreldra og barna þeirra. Velferðarvaktin afli upplýsinga um aðstæður þeirra sem búa við sárafátækt og skoði með hvaða hætti draga megí úr henni. Velferðarvaktin taki auk þess til skoðunar önnur mál eftir atvikum sem talið er að þarfnist frekari umfjöllunar og mögulega tillögur þar um. Velferðarvaktin er óháður ráðgefandi fyrir félags- og barnamálaráðherra, sem og stjórnvöld og skal leggja eftir atvikum fram tillögur til úrbóta sem stjórnvöld taki afstöðu til hverju sinni. Velferðarvaktin skal fylgjast með framvindu tillagnanna.“

Velferðarvaktin hefur tekið mið af skipunarbréfinu í störfum sínum og auk þess horft sérstaklega til viðeigandi heimsmarkmiða Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun um enga fátækt, ekkert hungur, heilsa og vellíðan, menntun fyrir alla og aukinn jöfnuður.

Velferðarvaktin hefur starfað í tíð níu ráðherra, þeirra Ástu Ragnheiðar Jóhannesdóttur, félags- og tryggingamálaráðherra 2009, Árna Páls Árnasonar félags- og tryggingamálaráðherra 2009-2010, Guðbjarts Hannessonar félags- og tryggingamálaráðherra, heilbrigðisráðherra 2010 og velferðarráðherra 2011-2013, Eyglóar Harðardóttur, félags- og húsnæðismálaráðherra 2013-2017, Þorsteins Víglundssonar félags- og jafnréttismálaráðherra 2017, Ásmundar Einars Daðasonar, félags- og jafnréttismálaráðherra 2017-2018 og félags- og barnamálaráðherra 2019-2021, Guðmundar Inga Guðbrandssonar, félags- og vinnumarkaðsráðherra 2021-2024, Bjarna Benediktssonar, félags- og vinnumarkaðsráðherra 2024-2024 og Ingu Sæland, félags- og húsnæðismálaráðherra 2024. Formenn Velferðarvaktarinnar hafa verið þrír. Fyrsti formaður vaktarinnar var Lára Björnsdóttir á árunum 2009-2014, Sív Friðleifsdóttir gegndi formennsku á árunum 2014-2024. Frá árinu 2025 hefur Lovísa Lilliendahl gegnt formennsku.

Frá 2014-2025 voru einnig starfandi tveir undirhópar:

- **Hópur um sárafátækt**, leiddur af Vilborgu Oddsdóttur, fulltrúa Hjálparstarfs kirkjunnar.
- **Hópur um efnalítlar barnafjölskyldur**, leiddur af Salbjörgu Bjarnadóttur, fulltrúa Embættis landlæknis til apríl 2023 og síðar Jenný Ingudóttur, fulltrúa sama embættis.

Fulltrúar gátu valið um það í hvor hópnum þeir vildu sitja en þeim var einnig frjálst að sitja í báðum hópnum. Fulltrúum bar þó engin skylda til þess að sitja í undirhóp.

Á þeim árum sem Velferðarvaktin hefur starfað hefur fulltrúum innan hennar fjölgað og eru nú alls 41.

Vefsvæði Velferðarvaktar er hýst á vef félags- og húsnæðismálaráðuneytisins og eru fundargerðir birtar þar ásamt öðru efni sem tengist starfi hennar. Skipunarbréf Velferðarvaktarinnar gerir ráð fyrir að hún afhendi ráðherra stöðuskýrslur með reglubundnum hætti og miðli stjórnvöldum jafnt sem almenningi upplýsingum um störf sín. Er stöðuskýrslu þessari ætlað að uppfylla það ákvæði en hún nær til árána 2023-2025. Á þessu tímabili starfaði Velferðarvaktin með hefðbundnum hætti eins og hér verður gert grein fyrir.

1.1 Skipunarbréf Velferðarvaktarinnar

Velferðarvaktin var fyrst skipuð 17. febrúar 2009 en gefið var út nýtt skipunarbréf 8. október 2010 og svo aftur 18. júní 2014. Þann 1. september 2020 var efni skipunarbréfs breytt og fulltrúar endurskipaðir. Breytingarnar felast einkum í því að ekki er lengur vísað til efnahagshrunsins, sem átti sér stað fyrir meira en áratug. Þá felur skipunarbréfið í sér aukinn sveigjanleika varðandi viðfangsefni vaktarinnar og dregið fram að hún sé óháð stjórnvöldum. Að öðru leyti eru meginhlutverk og störf vaktarinnar með sama hætti og áður.

Skipunarbréfið er svohljóðandi:

Félags- og barnamálaráðherra skipar þig hér með í velferðarvakt sem ætlað er að fylgjast með félagslegri- og fjárhagslegri stöðu einstaklinga og fjölskyldna í landinu með áherslu á velferð og afkomu efnalítilla barnafjölskyldna, einkum einstæðra foreldra og barna þeirra. Velferðarvaktin afli upplýsinga um aðstæður þeirra sem búa við sárafátækt og skoði með hvaða hætti draga megir úr henni. Velferðarvaktin taki auk þess til skoðunar önnur mál eftir atvikum sem talið er að þarfnist frekari umfjöllunar og mögulega tillögur þar um. Velferðarvaktin er óháður ráðgefandi aðili fyrir félags- og barnamálaráðherra, sem og stjórnvöld og skal leggja eftir atvikum fram tillögur til úrbóta sem stjórnvöld taki afstöðu til hverju sinni. Velferðarvaktin skal fylgjast með framvindu tillagnanna. Velferðarvaktin hefur upplýsingarskyldu gagnvart stjórnvöldum jafnt sem almenningi og skal miðla upplýsingum til þeirra með markvissum hætti. Gert er ráð fyrir að vaktin afhendi ráðherra reglulegar stöðuskýrslur sem fjalli um helstu störf og viðfangsefni hennar á því tímabili sem hún nær til.

2. Störf Velferðarvaktarinnar 2023-2025

2.1 Rannsóknir á vegum Velferðarvaktarinnar

Velferðarvaktin hefur staðið að nokkrum rannsóknum sem kynntar voru á tímabilinu.

2.1.1 Rannsókn á stöðu barnafjölskyldna sem deila ekki lögheimili

Eins og fjallað var um í stöðuskýrslu Velferðarvaktar 2021-2022 undirbjuggu þáv. félags- og vinnumarkaðsráðuneyti og Velferðarvaktin rannsókn á stöðu barnafjölskyldna sem deila ekki lögheimili saman. Rannsóknin var unnin af Félagsvísindastofnun Háskóla Íslands og við undirbúning hennar var leitað til hagaðila þ.m.t. Félags um foreldrajafnrétti, Umboðsmanns barna, PEPP-samtaka fólks í fátækt, Félagsráðgjafafélags Íslands og fleiri sérfræðinga. Félag um foreldrajafnrétti átti mikið samstarf við fulltrúa Félagsvísindastofnunar Háskóla Íslands, ráðuneytisins og Velferðarvaktar við vinnslu rannsóknarinnar og veittu fulltrúar félagsins mikilvæga ráðgjöf í ferlinu.

Könnunin var lögð fyrir tilviljunarúrtak umgengnisforeldra, þ.e. foreldra sem eiga börn en deila ekki lögheimili með þeim. Í rannsókninni var meðal annars leitast við að athuga hvort og þá hvernig fjárhagur umgengnisforeldra hafi áhrif á samveru og samband við börnin og kostnaðarþátttöku í uppeldi barnanna s.s. við íþróttar- og tómstundaiðkun.

Rannsóknin var lögð fyrir snemma árs 2023 og niðurstöður birtar í skýrslunni *Staða og aðstæður foreldra sem ekki deila lögheimili með barni*¹ í maí 2023. Var skýrslan fyrst kynnt á fundi Velferðarvaktar þann 23. maí þar sem fjallað var um helstu niðurstöður.

Dæmi um niðurstöður:

- Langflest börn, sem svarið áttu áður en stofnað var til núverandi sambands, voru í sameiginlegri forsjá en langoftast var lögheimili barnsins hjá hinu foreldrinu sem í flestum tilvikum var móðir. Algengast var að börnin dveldu jafnt á báðum heimilum (41%) en þó var töluvert stór hópur barna sem dvaldi innan við sjö daga í mánuði hjá svaranda könnunarinnar (30%).
- Aðstæðubundnir þættir voru algengasta ástæða þess að börn dvöldu ekki oft en sjö daga í mánuði á heimili svarenda en þó nefndi stór hópur að hitt foreldrið kæmi í veg fyrir umgengni. Yngstu svarendurnir, þ.e. þeir sem voru undir 35 ára, voru líklegri til að nefna aðstöðuleysi en eldri svarendur. Einnig voru svarendur sem bjuggu í leiguhúsnæði á almennum leigumarkaði mun líklegri til að segja að aðstæður leyfðu

¹ Skýrslan [Staða og aðstæður foreldra sem ekki deila lögheimili með barni](#)

ekki meiri umgengni en þeir sem bjuggu í eigin húsnæði.

- Hlutfallslega flestir svarendur áttu í góðum samskiptum við hitt foreldri barnanna. Þó þóttu samskiptin vera frekar slæm í tilviki 12% barna og mjög slæm í tilviki 11% barna.
- Í heild sýna niðurstöður um fjárhagsaðstæður foreldra, sem ekki deila lögheimili með barni, að mikill breytileiki er innan hópsins og hlutfall þeirra sem upplifa fjárhagserfiðleika er svipað og meðal fólks á Íslandi, almennt. Fjárhagserfiðleikar eru mismiklir eftir aðstæðum hverju sinni. Til dæmis jukust líkur á að foreldrar væru í vanskilum með meðlagsgreiðslur eftir því sem þeir áttu fleiri börn sem þeir greiddu meðlag með. Sömuleiðis voru meiri líkur á að foreldrar væru með gjaldfallnar kröfur vegna meðlagsgreiðslna ef barn þeirra dveldi fáa daga í mánuði á heimilinu.
- Hlutfallslega flestir svarenda, eða 38% töldu fjölskyldu sína vera álíka vel stæða og aðrar fjölskyldur á Íslandi. Hlutfallslega fleiri töldu fjölskyldu sína vera betur stæða en fjölskyldur almennt en sem töldu fjölskyldu sína vera verr stæða. Alls höfðu 11% svarenda mjög miklar áhyggjur af fjárhagsstöðu sinni og 24% höfðu af henni frekar miklar áhyggjur.
- Stór hluti þátttakenda, eða 59% hafði upplifað mismunun vegna þess að þeir áttu barn sem ekki deildu með þeim lögheimili. Þátttakendur sem upplifðu mismunun voru beðnir að lýsa því í hverju mismununin fólst. Mikið var um að foreldrar upplifðu mismunun vegna þess að bætur og greiðslur sem fylgja barninu færu til lögheimilisforeldris og sömuleiðis nefndi stór hluti svarenda að öllum upplýsingum um barnið væri beint til lögheimilisforeldris. Þá þótti lögheimilisskráningin bitna á daglegu lífi svarenda, svo sem samskiptum við barnið og ákvörðunum er varða barnið.
- Í heild sýna niðurstöður spurninga um ofbeldi og mismunun að töluvert er um að foreldrar sem ekki deila lögheimili með barni telji sig verða fyrir misrétti. Á það einkum við um foreldra sem eiga barn sem dvelur stutt á heimili þeirra og sem segja hitt foreldrið fara eitt með forsjá barns.
- Þátttakendur voru spurðir hvort þeir teldu fjárhag sinn auka eða draga úr gæðum samverutíma síns og barns eða barna sem ekki deildu með þeim lögheimili. Álíka hátt hlutfall taldi fjárhaginn auka gæði samverustunda og sem taldi fjárhaginn draga úr gæðum samverustunda.

Velferðarvaktin stóð fyrir morgunverðarfundum á Hótel Reykjavík Natura² þann 9. október 2023 þar sem niðurstöður rannsóknarinnar voru kynntar. Ari Klængur

² [Dagskrá morgunverðarfundar þar sem niðurstöður rannsókna voru kynntar.](#)

Jónsson, nýdóktor við Félagsvísindasvið Háskóla Íslands, Steinunn Bergmann, formaður Félagsráðgjafafélags Íslands, og Brjánn Jónsson, formaður Foreldrajafnréttis, fluttu erindi á fundinum. Í framhaldinu fóru fram pallborðsumræður þar sem þátttakendur voru þau Guðmundur Ingi Guðbrandsson, félags- og vinnumarkaðsráðherra, Guðrún Hafsteinsdóttir, dómsmálaráðherra, Gyða Hjartardóttir, umsjónar og ábyrgðaraðili SES (Samvinna eftir skilnað) á Íslandi og Margrét Steinarsdóttir, framkvæmdastjóri Mannréttindaskrifstofu Íslands.

Á fundinum kom m.a. fram að hvað löggjöf varðar þá er Ísland eftirbátur annarra Norðurlanda, einkum hvað varðar fyrirkomulag meðlagsgreiðslna. Guðrún Hafsteinsdóttir, dómsmálaráðherra, upplýsti að það stæði yfir heildarendurskoðun barnalaga og að rannsóknin og þær upplýsingar sem fram komu á fundinum myndu nýtast vel við þá vinnu. Í framhaldi af fundinum sendi Velferðarvaktin eftirfarandi erindi til dómsmálaráðherra og félags- og vinnumarkaðsráðherra:

25. október 2023

Ágætu dómsmálaráðherra og félags- og vinnumarkaðsráðherra.

Takk fyrir þátttöku ykkar á opnum morgunverðarfundi Velferðarvaktarinnar þann 9. október sl. um stöðu og aðstæður foreldra sem ekki deila lögheimili með barni. Þátttaka ykkar var okkur mikilvæg.

Á fundinum var kynnt nýleg rannsókn Velferðarvaktar og félags- og vinnumarkaðsráðuneytis um aðstæður þessa hóps, fjallað um hvort regluverk hafi þróast samhliða breyttu fjölskyldumynstri og sjónarmið Foreldrajafnréttis kynnt. Þá var pallborð með m.a. þátttöku ykkar beggja.

Fram kom á fundinum að samkvæmt rannsókninni upplifði stór hluti þátttakenda, eða 59%, mismunun vegna þess að þeir áttu barn sem ekki deildu með þeim lögheimili. Mikið var um að foreldrar upplifðu mismunun vegna þess að bætur og greiðslur sem fylgja barninu færu til lögheimilisforeldris og sömuleiðis nefndi stór hluti svarenda að öllum upplýsingum um barnið væri beint til lögheimilisforeldris. Þá kom fram að hvað löggjöf varðar erum við Íslendingar eftirbátar annarra Norðurlanda, einkum hvað varðar fyrirkomulag meðlagsgreiðslna.

Þar sem málefni þessi falla að talsverðu leyti undir dómsmálaráðuneytið og félags- og vinnumarkaðsráðuneytið vonumst við til þess að meðfylgjandi skjöl (rannsóknin og glærur fundarins) nýtist í þeirri vinnu sem, eftir atvikum, fer fram í ráðuneytunum gagnvart umræddum hópi. Nærtækt er að nefna að gögnin gætu nýst við heildarendurskoðun barnalaga, sem nú stendur yfir í dómsmálaráðuneytinu.

Kveðja,

Siv Friðleifsdóttir, formaður Velferðarvaktar.

2.1.2 Rannsókn á örorkulífeyri karla og kvenna

Á fundi Velferðarvaktarinnar þann 21. maí 2024 var samþykkt að Velferðarvaktin yrði samstarfsaðili Tryggingastofnunar ríkisins (TR), Vinnueftirlitsins og þáv. félags- og vinnumarkaðsráðuneytis (FRN), í rannsókn á örorkulífeyri karla og kvenna. Félagsvísindastofnun Háskóla Íslands framkvæmdi rannsóknina, en í henni var leitað svara við því hvers vegna konur á aldrinum 50 til 66 ára eru líklegri en karlar til að fá örorkulífeyri. Flestir með örorkulífeyri á Íslandi eru konur yfir fimmtugt. Í sumum aldursbilum eftir fimmtugt er hlutfall kvenna með örorkumat hátt. Til dæmis er ein af hverjum fjórum konum á aldrinum 63 til 66 ára á Íslandi á örorkulífeyri.

Rannsókninni var ætlað að afla aukinnar þekkingar á því hvaða ástæður gætu legið að baki háu hlutfalli kvenna á aldrinum 50–66 ára sem fá örorkulífeyri. Aðferðafræði rannsóknarinnar byggir á samanburði á aðstæðum og reynslu fólks eftir því hvort um sé að ræða karl eða konu sem fær örorkulífeyri annars vegar og hins vegar með samanburði á konum sem fá örorkulífeyri og úrtaki kvenna á sama aldri úr netpanel Félagsvísindastofnunar, svokallaður samanburðarhópur.

Tryggingastofnun stóð fyrir málþingi á Grand hóteli í ágúst 2025 þar sem skýrsla Félagsvísindastofnunar³ var kynnt. Niðurstöður rannsóknarinnar varpa ljósi á oft erfiðar aðstæður og bakgrunn kvenna sem þurfa á örokulífeyrisgreiðslum að halda síðustu ár starfsferils síns. Í henni má þar að auki finna mikið af upplýsingum um aðstæður kvenna og karla á örorkulífeyri og konur í samanburðarhópi á aldrinum 50 – 66 ára.

2.2 Málþing

2.2.1 Staða tekjuminni hópa á húsnæðismarkaði

Staða tekjuminni hópa á húsnæðismarkaði hefur mikið verið til umfjöllunar í Velferðarvaktinni. Til að skoða þá stöðu frekar og fjalla um mögulegar úrbætur, ákvað Velferðarvaktin að efna til opins málþings⁴. Málþingið fór fram á Hótel Reykjavík Natura þann 9. nóvember 2023 undir yfyrskriftinni *Tjaldað til einnar nætur?* og var vel sótt en einnig var hægt að fylgjast með málþinginu í streymi.

Á málþinginu tóku til máls þau Sigurður Ingi Jóhannsson, innviðaráðherra, Heiða Björg Hilmisdóttir, formaður Sambands íslenskra sveitarfélaga, María Pétursdóttir, formaður húsnæðismálahóps ÖBÍ réttindasamtaka, Kjartan Þór Ingason, starfsmaður húsnæðismálahóps ÖBÍ réttindasamtaka, Steinunn Bergmann, formaður Félagsráðgjafafélags Íslands, Þórólfur Júlían Dagsson, stofnandi hóps heimilislausra Íslendinga, Guðmundur Hrafn Arngrímsson, formaður Samtaka leigjenda á Íslandi, Vilborg Oddsdóttir, félagsráðgjafi og

³ Rannsókn á stöðu kvenna með örorkulífeyri.

⁴ Dagskrá málþings um stöðu tekjuminni hópa á húsnæðismarkaði

umsjónarmaður innanlandsstarfs Hjálparstarfs kirkjunnar og Ragnar Þór Ingólfsson, varaformaður stjórnar Bjargs íbúðafélags. Að erindum loknum fóru fram borðaumræður þar sem málþingsgestir svöruðu eftirtöldum spurningum:

1. *Brýn skilaboð til stjórnvalda: Hvaða aðgerða er hægt að grípa til strax til þess að bregðast við húsnæðisvandanum?*
2. *Framtíðarsýn: Ríki og sveitarfélög gegna lykilhlutverki. En geta fleiri í samfélaginu lagt hönd á plóg og þá hvernig?*

Niðurstöður borðaumræðu voru kynntar í lok málþings og í framhaldinu var eftirfarandi bréf sent innviðaráðherra og formanni Sambands íslenskra sveitarfélaga ásamt niðurstöðum frá borðaumræðu.

28. febrúar 2024

Ágæti ráðherra,

Takk fyrir þátttöku þína á málþingi Velferðarvaktarinnar um stöðu tekjuminni hópa á húsnæðismarkaði sem fram fór þann 9. nóvember sl. á Hótel Reykjavík Natura. Þátttaka þín var okkur mikilvæg. Eins og fram kom á fundinum standa margir tekjuminni hópar frammi fyrir miklum erfiðleikum á húsnæðismarkaði, þar með talið leigjendur, fatlað fólk, námsmenn, ungt fólk, fyrstu kaupendur, öryrkjar og eldra fólk. Markmiðið með málþinginu var að fá fram raunsæja mynd af stöðunni og ræða hvernig bregðast eigi við þeim vanda sem blasir einkum við framangreindum hópum. Á fundinum fóru einnig fram borðaumræður þar sem lagðar voru fram eftirfarandi spurningar:

- *Brýn skilaboð til stjórnvalda: hvaða aðgerða er hægt að grípa til strax til þess að bregðast við húsnæðisvandanum?*
- *Framtíðarsýn: Ríki og sveitarfélög gegna lykilhlutverki. En geta fleiri í samfélaginu lagt hönd á plóg og þá hvernig?*

Í viðhengi er að finna samantekt niðurstaða frá borðaumræðum þar sem bent er á ýmsar lausnir til þess að bregðast við þessari erfiðu stöðu, sem orðin er enn verri í ljósi þeirra atburða sem hafa átt sér stað í Grindavík síðustu vikurnar. Velferðarvaktin hvetur þig til þess að skoða þessar niðurstöður vel og að þær verði teknar til greina þegar kemur að stefnumótun og ákvörðunartöku varðandi þennan málaflokk.

Sambærilegt erindi er sent formanni Sambands íslenskra sveitarfélaga.

Kveðja,

Siv Friðleifsdóttir, formaður Velferðarvaktar.

2.3 Önnur viðfangsefni

2.3.1 Ritfanga- og pappírskostnaður og gjaldfrjáls skólagögn

Velferðarvaktin hefur látið til sín taka varðandi útgjöld barnafjölskyldna vegna ritfanga- og pappírskostnaðar og annars kostnaðar við skólagöngu eins og sjá má á vefsvæði vaktarinnar og í fyrri stöðuskýrslum vaktarinnar.

Á fundi Velferðarvaktar 9. apríl 2024 kom fram að mennta- og barnamálaráðuneytið hafi lagt fram drög að frumvarpi til laga um námsgögn til umsagnar í samráðsgátt stjórnvalda m.a. á grunni upplýsinga frá Velferðarvaktinni. Með frumvarpinu er lagt til að börn að 18 ára aldri muni, að loknu innleiðingatímabili, eiga rétt á gjaldfrjálsum námsgögnum í leik-, grunn- og framhaldsskóla. Í lok árs 2025 er ekki ljóst hvernig máli þessu mun lykta.

Þá vakti athygli að Hafnarfjarðarbær stóð að stefnubreytingu varðandi ritfangakostnað þar sem sveitarfélagið ákvað að láta barnafjölskyldur standa á ný að kostnaði vegna ritfanga grunnskólabarna. Slíkur kostnaður var afnuminn á sínum tíma. Breytingin varð virk haustið 2024 í upphafi nýs skólaárs. Af því tilefni sendi Velferðarvaktin sveitarfélaginu eftirfarandi fyrirspurn um ástæður þessa, hve háa fjárhæð ætti að spara með breytingunni og hvernig bærinn hygðist fyrirbyggja að börn, sem ekki koma með ritföng í skólann, upplifi jaðarsetningu.

11. júlí 2024.

Ágæti bæjarstjóri, bæjarfulltrúar, fulltrúar og áheyrnarfulltrúar í fræðsluráði.

Vakin hefur verið athygli Velferðarvaktar á stefnubreytingu hjá Hafnarfjarðarbæ þar sem sveitarfélagið hyggst láta barnafjölskyldur standa á ný að kostnaði vegna ritfanga grunnskólabarna. Slíkur kostnaður var afnuminn á sínum tíma. Í fundargerð fræðsluráðs Hafnarfjarðarbæjar frá 25. október sl. kemur fram:

„Fræðsluráð samþykkir að gera breytingar á innkaupum á ritföngum og leggur til að frá og með næsta hausti mun grunnskólinn útvega allar vinnubækur og pappír en börn komi sjálf með ritföng, tryggt verður að til verði ritföng í skólunum ef börn koma ekki með með sér.“

Velferðarvaktin, sem fylgist m.a. með velferð og afkomu efnalítilla barnafjölskyldna, fjallaði um þessi mál á sínum tíma og hvatti til þess að kostnaður barnafjölskyldna vegna ritfanga og pappírs yrði almennt afnuminn hjá sveitarfélögum landsins. Í framhaldinu var kostnaður afnuminn hjá 99% grunnskólabarna.

Þrátt fyrir að Hafnarfjarðarbær hyggist tryggja börnum sem ekki koma með ritföng með sér, ritföng á staðnum, getur slíkt sett börn í flókna og erfiða stöðu gagnvart öðrum. Gera má ráð fyrir því að börn sem ekki koma með

ritföng í skólann komi frá efnaminni fjölskyldum og upplifi því jaðarsetningu með stefnubreytingunni.

Almennt má segja að nú sé reynt að stefna að því að minnka kostnað barnafjölskyldna vegna skólagöngu með boðuðu frumvarpi stjórnvalda.

Óskað er eftir svörum við eftirfarandi spurningum:

1. Hver eru rökin á bak við breytingar á fyrri stefnu um að skólinn útvegi grunnskólabörnum í Hafnarfjarðarbæ ritföng?
2. Hve há fjárhæð sparast í rekstri grunnskólans með stefnubreytingunni í krónum talið alls, sem og brotið niður á hvert grunnskólabarn í Hafnarfjarðarbæ?
3. Hvernig hyggst Hafnarfjarðarbær fyrirbyggja að börn, sem ekki koma með ritföng í skólann, upplifi jaðarsetningu?

Óskað er svara fyrir 9. ágúst nk.

Kveðja,

Siv Friðleifsdóttir,

formaður Velferðarvaktar.

Hafnarfjörður

0909150

4. september 2024

Velferðarvaktin
Félags- og vinnumarkaðsráðuneyti
Síðumúla 24
108 Reykjavík

Efni: Kaup á ritföngum

Visað er til fyrirspurnar þinnar, dags. 11. júlí 2024, um greiðslu á kostnaði vegna ritfangakaupa grunnskólabarna.

Frá árinu 2017 hefur allur kostnaður vegna ritfangakaupa fallið á Hafnarfjarðarbæ. Á árinu 2017 var hann 27 m.kr. en er áætlaður 13 m.kr. á árinu 2024. Hagræðing sveitarfélagsins er því 14 m.kr. á ársgrundvelli, án tillits til verðbólgu á tímabilinu, á sama tíma og nemendum fjlgar í grunnskólum Hafnarfjarðar.

Í útfærslu á bókun fræðsluráðs er eina breytingin frá fyrra ári sú að nú keypti Hafnarfjarðarbær ekki blýanta, penna, trélit, tússlit, vaxlit og yfirstrikunarpenna. Sumt af þessum skriffærum voru fáir skólar að panta til notkunar í kennslu og námi. Þá er ekki þörf á að fylla á öll ritföng á hverju ári því sums staðar eru þau til frá fyrri innkaupum. Einnig fóru ritföng skólans stundum heim með barni. Öll önnur skriffæri voru keypt í samræmi við óskir grunnskóla.

Árangur af aðgerðum Hafnarfjarðarbæjar, frá því skriffæri urðu gjaldfrjálst fyrir foreldra, er ekki eingöngu mældur í útgjöldum á hvern nemanda. Árangurinn er markvissari notkun skriffæra og minni sóun. Hér spilar einnig inn spjaldtölvuvæðing sveitarfélagsins og breyting á kennsluháttum. Sú hagræðing sem náðst hefur í innkaupum bæjarins nýtist í rekstri bæjarins þar sem menntun og velferð barna eru stærstu útgjaldaliðirnir.

Virðingarfyllt,

Fanný Dæðe
sviðsstjóri mennta- og lýðheilsusviðs

Þórunn Jóna
deildarstjóri grunnskólamála

Svör bárust að hluta, en þó ekki við spurningunni um jaðarsetningu. Í október 2024 ákvað Velferðarvaktin að senda bréf til mennta- og barnamálaráðherra og árétta erindi til fyrri mennta- og menningarmálaráðherra frá 11. apríl 2017, þar sem lagt er til að ráðherra beiti sér fyrir endurskoðun 31. greinar grunnskólalaga í ljósi þess að samkvæmt Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna, sem lögfestur var hér á landi þann 20. febrúar 2013 og er nú hluti af íslenskri löggjöf, eiga börn rétt á ókeypis grunnmenntun. Samkvæmt 31. grein grunnskólalaga skal skyldunám vera veitt að kostnaðarlausu og er óheimilt að krefja nemendur eða foreldra þeirra um greiðslu fyrir kennslu, þjónustu, námsgögn eða annað efni sem nemendum er gert skylt að nota í námi sínu. Þar er þó einnig að finna þann lagatexta sem Velferðarvaktin telur brýnast að endurskoða, en það er sá lagatexti sem sveitarfélög hafa stuðst við varðandi kostnaðarþátttöku nemenda

í skyldunámi. Hann hljómar svo „Þó er opinberum aðilum ekki skylt að leggja nemendum til gögn til persónulegra nota, svo sem ritföng og pappír.“

2.3.2 Skólamáltíðir

Kostnaður við skólamáltíðir hefur jafnan komið upp í starfi Velferðarvaktar. Í fyrri stöðuskýrslum hefur verið gerð grein fyrir þeirri umræðu þ.m.t. góðum fundi sem Velferðarvaktin átti með starfsmönnum Sambands íslenskra sveitarfélaga á sínum tíma þegar farið var yfir hvaða kostnaður gæti fallið á sveitarfélögin ef skólamáltíðir yrðu gerðar gjaldfrjálsar. Þá hefur Velferðarvaktin lagt til að þessi kostnaður yrði afnuminn hjá þeim sem höllum fæti standa, m.a. í Covid-19 tillögum vaktarinnar frá 1. desember 2020⁵. Næring skiptir miklu máli varðandi vöxt og þroska barna og ófullnægjandi næring er ein af megin orsökum margra langtímaafleiðingar barnafátæktar. Ókeypiskólamáltíðir geta því skipt sköpum fyrir börn af fátækum heimilum, eins og segir í skýrslunni *Lífskjör og fátækt barna á Íslandi 2004-2016*⁶ sem unnin var fyrir Velferðarvaktina, og gefin út í febrúar 2019.

Í júní 2024 samþykkti Alþingi lög sem heimila Jöfnunarsjóði sveitarfélaga að greiða framlög til sveitarfélaga sem bjóða upp á skólamáltíðir framlög á árunum 2024-2027, en gjaldfrjálsar skólamáltíðir í grunnskólum eru liður í aðgerðum stjórnvalda til að styðja við langtímakjarasamninga á vinnumarkaði og leggja grundvöll að bættum lífskjörum og kaupmætti launafólks. Aðeins þau sveitarfélög sem bjóða upp á gjaldfrjálsar skólamáltíðir munu fá framlög. Skólamáltíðir í grunnskólum urðu gjaldfrjálsar frá og með skólaárinu sem hófst haustið 2024. Starfshópur sem innviðaráðherra skipaði til að leggja mat á nýtingu og áhrif gjaldfrjálsra skólamáltíða skilaði skýrslu⁷ til ráðherra í júní 2025. Mat starfshópsins var að vel hafi tekist til á fyrsta skólaári eftir að skólamáltíðir í grunnskólum urðu gjaldfrjálsar. Ávinningurinn væri skýr fyrir grunnskólabörn en svara þurfi nokkrum spurningum varðandi verkefnið til framtíðar og því talið mikilvægt að sambærileg athugun verði endurtekin á tímabili verkefnisins þar sem metin verði áframhaldandi reynsla af gjaldfrjálssum skólamáltíðum.

2.3.3 Velferðarvaktin á Vestfjörðum

Velferðarvaktin hefur haldið svæðisbundna fundi utan höfuðborgarsvæðisins, bæði til að kynna sér stöðu mála á svæðunum og til að kynna störf vaktarinnar. Velferðarvaktin hefur staðið fyrir fundum á Austurlandi og á Suðurnesjum. Um þá fundi hefur verið fjallað í fyrri stöðuskýrslum. Á þessu tímabili hélt Velferðarvaktin fund á Vestfjörðum og var hann sendur út frá stjórnsýsluhúsinu á Ísafirði þann 3. september 2024.

Á fundinum var Velferðarvaktin kynnt og staðan á Vestfjörðum í þeim málaflokkum sem vaktin lætur sig varða þ.m.t. félagslegar aðstæður viðkvæmra hópa. Auk fulltrúa Velferðarvaktarinnar bauðst sveitarstjórnarfólki á

⁵ Tillögur Velferðarvaktar á tímum Covid-19

⁶ Skýrslan Lífskjör og fátækt barna á Íslandi 2004-2016

⁷ Gjaldfrjálsar skólamáltíðir – Skýrsla starfshóps

Vestfjörðum, skólastjórnendum, fulltrúum frjálsra félagasamtaka sem starfa á svæðinu og ýmsum öðrum aðilum sem koma að starfi með eldra fólki, fötluðu fólki o.fl. að taka þátt í fundinum og umræðum.

Eftirtaldir aðilar héldu kynningar á fundinum: Siv Friðleifsdóttir, formaður Velferðarvaktar, Alberta Gullveig Guðbjartsdóttir, tengiráðgjafi, Helgi Jensson, lögreglustjóri á Vestfjörðum, Margrét Geirsdóttir, sviðsstjóri Velferðarsviðs Ísafjarðarbæjar, Guðný Hildur Magnúsdóttir, félagsmálastjóri hjá Bolungarvíkurkaupstað, Hlíf Hrólfsdóttir, ráðgjafi félagsþjónustu Stranda og Reykhólahrepps, Arnheiður Jónsdóttir, sviðsstjóri fjölskyldusviðs Vesturbyggðar og Hafdís Gunnarsdóttir, sviðsstjóri skóla- og tómstundasviðs Ísafjarðarbæjar.

2.3.4 Sérstök umræða og erindi til ráðherra

Þjónusta við börn umsækjenda um alþjóðlega vernd

Á fundi Velferðarvaktarinnar þann 18. júní 2025 var rætt um fyrirkomulag þjónustu við börn umsækjenda um alþjóðlega vernd. Rætt var sérstaklega um fyrirkomulag þjónustu við börn sem ekki eru komin á grunnskólastig en Velferðarvaktin telur mikilvægt að sá hópur eigi þess kost að sækja leikskóla, tómstundir o.s.frv. Fulltrúi Vinnumálastofnunar kom á fundinn en stofnunin sinnir þjónustu við umsækjendur um alþjóðlega vernd. Fram kom að börn eigi ekki rétt á leikskólaplássi, frístund eða niðurgreiddum tómstundum og lýstu fulltrúar Velferðarvaktarinnar yfir áhyggjum af stöðu þeirra barna. Í kjölfarið ákvað Velferðarvaktin að senda félags- og húsnæðismálaráðherra og mennta- og barnamálaráðherra eftirfarandi erindi þar sem hvatt er til þess að fyrirkomulag þjónustu við börn umsækjenda um vernd yrði endurskoðuð. Við lok tímabils þessarar stöðuskýrslu höfðu vaktinni ekki borist viðbrögð frá ráðherrunum við erindinu.

Reykjavík, 4. september 2025.

Ágæti ráðherra,

Á fundi Velferðarvaktarinnar þann 18. júní sl. kynnti Vinnumálastofnun fyrirkomulag þjónustu við umsækjendur um alþjóðlega vernd. Á fundinum kom fram að börn umsækjenda um alþjóðlega vernd eiga rétt á nauðsynlegri heilbrigðisþjónustu og lögbundinni grunnskólagöngu frá 6-16 ára aldri og framhaldsskóla til 18 ára aldurs. Þau eiga hinsvegar ekki rétt á leikskólaplássi, frístund eða niðurgreiddu íþróttá- og tómstundastarfi.

Velferðarvaktin hefur frá upphafi lagt áherslu á velferð barna og fjölskyldna. Félagsleg virkni, íþróttir og tómstundir eru ekki aðeins afþreying fyrir börn, heldur mikilvægur hluti af þroska þeirra og vellíðan. Þetta á ekki síst við um börn í viðkvæmri stöðu, eins og þau sem hér um ræðir, sem búið hafa við mikið óöryggi, ótta og óvissu. Einmitt á þessu tímabili, þar sem óvissan er hvað mest, er mikilvægt að börn geti fundið styrk í leik og starfi meðal jafnaldra sína og að félagslegum þörfum þeirra sé mætt.

Velferðarvaktin hvetur eindregið til þess að fyrirkomulagi við þjónustu við börn sem eru umsækjendur um alþjóðlega vernd verði endurskoðað og breytt þannig að þau standi jafnfætis öðrum börnum varðandi aðgengi að leikskóla

og skipulögðu frístundastarfi og fái aðstæður og tækifæri til þess að þroskast félagslega líkt og kveðið er á um í Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna.

Erindið er einnig sent mennta- og barnamálaráðherra.

Kveðja,
Lovísa Lilliendahl,
formaður Velferðarvaktar.

Húsnæðisbætur til þeirra sem leigja herbergi

Á fundi Velferðarvaktarinnar þann 14. október 2025 var fór fram sérstök umræða um húsnæðisbætur með sérstöku tilliti til þeirra sem leigja herbergi en samkvæmt lögum um húsnæðisbætur eru ekki greiddar húsnæðisbætur til þess hóps. Velferðarvaktin ræddi áhyggjur af þeim hópi sem vegna hækkandi leiguverðs, fjárskorts eða af öðrum ástæðum, neyðist til þess að leigja herbergi og þarf í mörgum tilfellum að greiða fyrir það verulegar fjárhæðir og það yrði því þessum hópi til hagsbóta að eiga kost á húsnæðisbótum. Í framhaldinu var ákveðið að Velferðarvaktin sendi félags- og húsnæðismálaráðherra eftirfarandi erindi þar sem hvatt er til þess að ráðherra taki gildandi reglur til skoðunar með það að markimiði að auka jafnræði og aðgengi að húsnæðisstuðningi. Við lok tímabils þessarar stöðuskýrslu höfðu vaktinni ekki borist viðbrögð frá ráðherra við erindinu.

Reykjavík, 10. desember 2025.

Ágæti ráðherra.

Á fundi Velferðarvaktarinnar þann 2. september sl. fór fram umræða um húsnæðisbætur með sérstöku tilliti til þeirra sem leigja herbergi en Velferðarvaktin hefur verulegar áhyggjur af þeim hópi sem vegna hækkandi leiguverðs, fjárskorts eða af öðrum ástæðum, neyðist til þess að leigja herbergi og þarf í mörgum tilfellum að greiða fyrir það umtalsverðar fjárhæðir.

Húsnæðisbætur samkvæmt lögum nr. 75/2016 eru nú greiddar þeim sem leigja íbúðarhúsnæði sem uppfyllir venjuleg skilyrði um heimilisaðstöðu, þ.m.t. sérbaðherbergi og eldhús. Þeir sem leigja herbergi innan íbúðarhúsnæðis, án þess að hafa aðgang að sjálfstæðri eldhús- eða baðaðstöðu, eiga þar af leiðandi ekki rétt til húsnæðisbóta. Undanþágu frá skilyrðum um húsnæðisbætur fá þeir sem búa á sambýli fatlaðs fólks, á áfangaheimilum eða á heimavistum/námsgörðum viðurkenndra menntastofnana.

Hins vegar hefur leigumarkaður þróast þannig að herbergjaleiga er oft eina lausnin í húsnæðisvanda efnaminna fólks en talsvert er um stök leiguhæðir í kjöllum fjölbýlishúsa eða háaloftum og kvistum. Velferðarvaktin telur það skjóta skökku við að þessi hópur skuli ekki eiga möguleika á húsnæðisbótum.

Við meðferð frumvarps til laga um húsnæðisbætur sem lagt var fram á 145. löggjafarþingi voru skilyrði húsnæðisbóta tekin til umfjöllunar. Í minnisblaði

frá félags- og húsnæðismálaráðuneytinu til Velferðarnefndar Alþingis, dags. 4. mars 2016, voru tilgreindar ástæður fyrir því að í frumvarpinu væri lagt upp með þá meginreglu að einungis verði um að ræða eina umsókn um húsnæðisbætur á hverja íbúð og þar með einar húsnæðisbætur.*

Velferðarvaktin telur ríka ástæðu til og hvetur félags- og húsnæðismálaráðherra til þess að taka gildandi reglur til skoðunar með það að markmiði að auka jafnræði og aðgengi að húsnæðisstuðningi. Vel megi finna leiðir til þess að stilla upp raunhæfu fyrirkomulagi s.s. með skýrri skilgreiningu á herbergjaleigu í lögunum um húsaleigubætur, með markvissu rafrænu eftirliti og öflugu skráningarkerfi. Nýsamþykkt frumvarp félags- og húsnæðismálaráðherra er ætlað að auka réttarvernd og húsnæðisöryggi leigjenda og kveður jafnframt á um aukna skráningarskyldu leigusamninga. Í því samhengi leggur Velferðarvaktin til að ráðherra skoði möguleikana á að bæta rétt til húsnæðisbóta til þeirra sem leigja herbergi.

Virðingarfyllt,
Lóvísa Lilliendahl, formaður Velferðarvaktar.

2.4 Vinnustofa Velferðarvaktarinnar

Þann 4. mars 2025 tóku fulltrúar í Velferðarvaktinni þátt í vinnustofu þar sem markmiðið var að staldra aðeins við og líta yfir farinn veg, ræða um störf vaktarinnar, markmið og hlutverk til framtíðar litið. Fyrir vinnustofuna höfðu fulltrúar, og jafnframt yfirmenn fulltrúa, fengið senda könnun þar sem spurt var m.a. út í störf vaktarinnar, árangur, vinnulag, fyrirkomulag o.fl. Voru niðurstöðurnar kynntar á vinnustofunni. Á vinnustofunni var fulltrúum vaktarinnar skipt niður í hópa og voru lagðar fram eftirfarandi spurningar sem hóparnir áttu að svara.

- Hvar á Velferðarvaktin að beita sér?
- Hvernig komum við boðskap Velferðarvaktarinnar best á framfæri?
- Hvernig á Velferðarvaktin að skipuleggja starfið?

Helstu niðurstöður vinnustofunnar:

1. Hvar á Velferðarvaktin að beita sér?

Hlutverk:

- Vera meira þrýstiafl á stjórnvöld og stofnanir sem þjónusta fólk.
- Leiða saman ólík sjónarmið til að skapa betra velferðarkerfi.
- Vera á vaktinni og fylgjast með velferðarmálum í samfélaginu og koma með tillögur til úrbóta.

Viðfangsefni:

- Fátækt.
- Málefni barna og fjölskyldna.
- Húsnæðismál.
- Einmanaleiki.
- Málefni innflytjenda (inngilding o.fl.).
- Aðgerðir gegn ofbeldi.
- Forvarnir.

Dæmi um verkefni:

- Gera fleiri rannsóknir/kannanir.
- Rannsóknir sem skipta máli og geta upplýst um stöðu þeirra sem eiga undir högg að sækja.
- Upplýsingaöflun.
- Taka saman upplýsingar um göt í þjónustu (heilbrigðis, félags- og húsnæðismálum).
- Taka saman tölur um hópa sem falla á milli í kerfum.
- Koma niðurstöðum á framfæri.

2. Hvernig komum við boðskap Velferðarvaktarinnar best á framfæri?

Til stjórnvalda og opinberra aðila:

- Fá fundi með ráðherrum og öðrum aðilum úr stjórnsýslu s.s. formönnum þingnefnda, sveitarstjórnnum o.fl. þar sem verkefni og annað sem vekja þarf athygli á er kynnt.
- Senda formlegar tillögur og ályktanir til stjórnvalda.
- Velferðarvaktin gefi umsagnir um frumvörp, kerfisbreytingar o.fl.
- Senda upplýsingar, skýrslur, niðurstöður rannsókna og annað á viðeigandi hagsmunasamtök, stéttarfélag, fagfélag.
- Fulltrúar vaktarinnar miðli upplýsingum.

Til almennings:

- Halda málþing og viðburði um ákveðin viðfangsefni og ná þannig til fjölmiðla og almennings.
- Opinn fund fyrir almenning.
- Hafa Velferðarvaktina meira færanlega, staldra við á ólíkum stöðum.
- Allar upplýsingar um starfsemi Velferðarvaktarinnar á einum stað.
- Setja vaktina á samfélagsmiðla (T.d. Facebook, Youtube....gera Podcast).
- Fá ráðleggingar um boðleiðir hjá almannatengli/upplýsingafulltrúum ráðuneyta.

3. Hvernig á Velferðarvaktin að skipuleggja starfið?

Val á verkefnum/fyrirkomulag:

- Halda fyrirkomulagi óbreyttu en gera meira af því að taka fyrir ákveðin málefni.
- Setja upp lista – vaktin kys málefni og forgangsraðar.
- Undirhópar fjalli um 2-4 viðfangsefni á ári (sem kosið er um).
- Heimsækja landsbyggðina.
- Kalla inn á fund fulltrúa málefna.
- Kalla inn á fund fulltrúa landshluta.
- Örkynningar tveggja fulltrúa á fundum.

Starfsáætlun og eftirfylgni:

- 2x á ári heimsóknir til fulltrúa í vaktinni.
- 2-3 á ári fundir með ráðherra/stjórnvöldum.
- Meiri áhersla á eftirfylgni með tillögum sem vaktin hefur skilað af sér.
- Setja upp aðgerðaáætlun, mæla markmið og árangur (mælaborð).

Fundartími:

- Þjóða upp á staðfundi og Teams.

- Funda á 6 vikna fresti.
- Hafa fundi styttri og hnitmiðaðri ca. 1,5 klst.
- Fundir ekki lengur en 3 tíma í senn.

Fulltrúar:

- Sátt með fjölda fulltrúa.
- Vantar fleiri fulltrúa.

Frumlega tillagan:

- Podcast - Velferðarvaktin.
- TikTok – Instagram

2.4.1 Þemahópur

Á vinnustofunni kom fram áhugi fyrir því að Velferðarvaktin myndi gera meira af því að taka fyrir ákveðin málefni til skoðunar. Í framhaldinu var kosið um þemaverkefni fyrir árið og fyrir valinu varð að taka fyrir málefni barna og fjölskyldna. Myndaður var vinnuhópur sem fékk það hlutverk að fylgja því verkefni eftir. Samhliða voru lagðir niður þeir undirhópar sem fyrir voru annars vegar barnahópur og sárafatæktarhópur.

3. Fundir Velferðarvaktarinnar 2023-2025

Velferðarvaktin hélt 17 fundi á tímabilinu, fimm árið 2023, sex árið 2024 og 5 árið 2025. Þar að auki funduðu undirhópar Velferðarvaktarinnar þ.e. sárafatæktarhópurinn og barnahópurinn og svo vinnuhópur um þemaverkefni.

3.1 Fundargerðir

76. fundur Velferðarvaktarinnar

Haldinn í félags- og húsnæðismálaráðuneytinu og á Teams 25. nóvember 2025.

1. Staða fólks af erlendum uppruna – samfélagslegur kostnaður vegna fátæktar

Kolbeinn Stefánsson og Halldór Sigurður Guðmundsson frá Félagsvísindasviði Háskóla Íslands, hafa frá árinu 2022 unnið að rannsóknarverkefni fyrir forsætisráðuneytið um fátækt og áætlaðan samfélagslegan kostnað. Á fundinum kynnti Kolbeinn hluta verkefnisins sem snýr að fátækt og stöðu fólks af erlendum uppruna.

2. Stefna og aðgerðaáætlun gegn fátækt barna

Sólrún Engilbertsdóttir, sérfræðingur í mennta- og barnamálaráðuneytinu, kynnti fyrstu skref í vinnu við stefnu og aðgerðaráætlun gegn fátækt barna á Íslandi sem er að fara í gang innan ráðuneytisins. Er þetta fyrsta stefna og aðgerðaáætlun gegn fátækt barna og gert er ráð fyrir að hún verði tilbúin með vorinu 2026. Velferðarvaktin mun fá að fylgjast með framvindu verkefnisins.

3. Úrræði fyrir einstaklinga sem voru í þjónustu hjá Janus endurhæfingu

Eysteinn Eyjólfsson, frá VIRK, sagði frá afdrifum þeirra einstaklinga sem sóttu geðendurhæfingu hjá Janus endurhæfingu og eru núna komnir yfir til VIRK, sem tók við endurhæfingunni sl. sumar. Eysteinn kynnti einnig Ung VIRK sem er sérsniðin þjónustuleið sem getur hentað einstaklingum á aldrinum 16-29 ára sem eru með litla náms- eða vinnusögu, sem eiga erfitt með að haldast í starfi eða námi eða þurfa einstaklingsmiðaðan stuðning við atvinnuleit.

4. Fréttir úr baklandinu

- **AMSIS samtökin.** Margrét Júlía Rafnsdóttir kynnti starfsemi AMSIS sem er nýr aðili að Velferðarvaktinni. Samtökin leggja áherslu á að vinna gegn fátækt og stuðla að jöfnum tækifærum fyrir alla.
- **Samband íslenskra sveitarfélaga.** María Ingibjörg Kristjánsdóttir sagði frá því sem er efst á baugi hjá Sambandinu varðandi verkefni sem snerta málefna svið vaktarinnar.
- **Umboðsmaður skuldara.** Ásta Sigrún Helgadóttir sagði frá stöðu mála hjá embættinu.

5. Önnur mál

- Tillaga að erindi til ráðherra vegna umræðu um húsnæðisbætur sem leggja átti fram á fundinum verður send fulltrúum í tölvupósti til samþykktar.
- Næsti fundur Velferðarvaktarinnar verður haldinn í janúar.

75. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn hjá VIRK og á Teams 14. október 2025.

1. Umræða um húsnæðisbætur til fólks sem leigir herbergi

Rætt var um húsnæðisbætur en á síðasta fundi vaktarinnar var óskað eftir að tekin yrði upp umræða um húsnæðisbætur með sérstöku tilliti til þeirra sem leigja herbergi en samkvæmt lögum um húsnæðisbætur eru ekki greiddar húsnæðisbætur til þess hóps. Ákveðið var að vaktin myndi skoða þetta viðfangsefni nánar.

2. Rannsókn á stöðu launafólks á Íslandi

Kristín Heba Gísladóttir frá Vörðu - rannsóknastofnun vinnumarkaðarins, kynnti niðurstöður rannsóknar⁸ á stöðu launafólks á Íslandi en stofnunin leggur árlega fyrir könnun meðal launafólks í aðildarfélögum ASÍ og BSRB. Rannsóknin náði til félaga í aðildarfélögum Alþýðusambands Íslands og BSRB – heildarsamtaka stéttafélaga starfsmanna í almannajónustu. Þetta er fimmta árið í röð sem könnun á lífsskilyrðum launafólks er gerð og hefur fjöldi svara aldrei verið meiri en nú þar sem tæplega 25.000 svör bárust.

3. Þátttaka barna og ungmenna í íþrótt- og tómstundastarfi

Auður Þorsteinsdóttir og Andri Stefánsson frá UMFÍ og ÍSÍ kynntu hlutverk svæðisstöðva, sem ætlað er að styðja við íþróttahéruð landsins við innleiðingu á stefnu íþróttahreyfingarinnar og ríkisins í íþróttamálum auk þess að auka þátttöku barna og ungmenna í íþróttastarfi með sérstaka áherslu á þátttöku fatlaðra barna, barna af tekjulægri heimilum og barna með fjölbreyttan tungumála- og menningarbakgrunn.

4. Önnur mál.

- Vakin var athygli á alþjóðadegi Sameinuðu þjóðanna um fátækt þann 17. október nk. og viðburði í Borgarbókasafninu í tengslum við alþjóðadaginn.
- Næsti fundur Velferðarvaktarinnar verður haldinn 25. nóvember.

74. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn hjá ÖBÍ réttindasamtökum og á Teams 2. september 2025.

1. Nýtt örorkulífeyriskerfi.

Huld Magnúsdóttir, forstjóri Tryggingarstofnunar, fór í stuttu máli yfir stöðuna varðandi breytingar á örorkulífeyriskerfinu sem tekið höfðu gildi daginn áður, 1. september. Tryggingastofnun hefur verið lykilaðili í framkvæmdinni og undirbúningur staðið lengi yfir.

2. Tengiráðgjafar – gegn félagslegri einangrun eldra fólks.

Bylgja Sigmarsdóttir, tengiráðgjafi í Árborg, sagði frá framkvæmd verkefnisins í Árborg, sem er eitt þeirra sex sveitarfélaga sem taka þátt í tilraunaverkefni með

⁸ https://www.rannvinn.is/_files/ugd/61b738_8c3cc1cfecb34a9ca4a07fecce8c6d75.pdf

ráðningu tengiráðgjafa.

3. Farsældarráð á Suðurnesjum.

Hjördís Eva Þórðardóttir, verkefnisstjóri farsældar barna á Suðurnesjum, kynnti Farsældarráð Suðurnesja, sem stofnað var nýverið á svæðinu. Ráðinu er ætlað að efla og samræma þjónustu við börn og fjölskyldur, meðal annars með því að styrkja samstarf og tryggja jöfn tækifæri barna til þátttöku, náms og félagslegrar virkni þvert á kerfi.

4. Fréttir úr baklandinu

Fulltrúar í vaktinni frá Hjálparstarfi kirkjunnar og Samtökum um kvennaathvarf fóru yfir það helsta í starfsemi samtakanna og helstu verkefni um þessar mundir.

5. Önnur mál

- Farið var yfir og samþykkt að senda erindi til félags- og húsnæðismálaráðherra og mennta- og barnamálaráðherra er varðar þjónustu við börn umsækjenda um alþjóðlega vernd.

73. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn hjá Vinnumálastofnun og á Teams 18. júní 2025.

1. Staða barna sem eru umsækjendur um alþjóðlega vernd

Arnór Heiðarsson, forstöðumaður þjónustu fyrir umsækjendur um alþjóðlega vernd hjá Vinnumálastofnun, ræddi um fyrirkomulag þjónustu við börn sem eru umsækjendur um alþjóðlega vernd. Vinnumálastofnun sagði nýverið upp samningum við þrjú sveitarfélög sem sinntu þjónustu við umsækjendur og mun taka yfir þjónustuna. Rætt var sérstaklega um fyrirkomulag þjónustu við börn sem ekki eru komin á grunnskólaaldur en Velferðarvaktin telur mikilvægt að sá hópur eigi þess kost að sækja leikskóla, tómstundir o.s.frv. líkt og önnur börn.

2. Elja virkniráðgjöf

Ellý Tómasdóttir, Gunnar Sigurbjörnsson og Sigbrúður Jónsdóttir frá sveitarfélaginu Árborg kynntu verkefnið *Elju virkniráðgjöf* sem hefur það að markmiði að styðja ungt fólk á aldrinum 16-29 ára sem hefur dottið út úr námi, atvinnu og félagslegri virkni - og aðstoða það við að tengjast samfélaginu á ný. Verkefnið hófst í ársbyrjun 2024 og er þegar farið að skila árangri. Vonast er til að verkefnið geti orðið fyrirmyndaverkefni fyrir fleiri sveitarfélög.

3. Heillaspor

Bergdís Wilson, sviðstjóri skólaþróunarvið hjá Miðstöð menntunar, kynnti Heillaspor sem er tengsla- og áfallamiðuð nálgun sem styður við þroska, nám og farsæld barna í inngildandi skóla- og frístundastarfi. Markmiðið er að byggja upp heildstætt og inngildandi skólaumhverfi þar sem öll börn, óháð bakgrunni eða þörfum, fái að vaxa og dafna í skólastarfi.

4. Önnur mál

- Rannsókn á örorkulífeyri karla og kvenna. Formaður upplýsti að niðurstöður rannsóknarinnar yrðu kynntar í lok sumars en rannsóknin er unnin af Félagsvísindastofnun Háskóla Íslands að beiðni

Tryggingarstofnunar í samstarfi við félags- og húsnæðismálaráðuneytið, Vinnueftirlitið og Velferðarvaktina.

- Næsti fundur Velferðarvaktarinnar verður haldinn 2. september.

72. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og húsnæðismálaráðuneytinu og á Teams 9. apríl 2025.

1. Vinnustofa Velferðarvaktarinnar

Farið var yfir helstu niðurstöður vinnustofu Velferðarvaktarinnar sem haldin var í byrjun mars sl. Þar fóru fulltrúar í vaktinni yfir hlutverk, fyrirkomulag og annað sem tengist störfum vaktarinnar í dag og sömuleiðis til framtíðar litið.

2. Þemaverkefni fyrir árið 2025

Á fyrrnefndum vinnufundi Velferðarvaktarinnar kom fram áhugi fyrir að velja sérstakt þemaverkefni fyrir árið. Ræddar voru ýmsar tillögur sem heyra til þeirra málefna sem Velferðarvaktin hefur látið sig varða. Í lokin var kosið um málefni og var niðurstaðan sú að farið yrði í þemaverkefni sem snýr að málefnum barna og barnafjölskyldna. Myndaður var vinnuhópur með fulltrúum innan vaktarinnar sem vinna mun verkefnið áfram. Boðað verður til fyrsta fundar hópsins í byrjun maí.

3. Rannsókn á fátækt

Kolbeinn Stefánsson og Halldór Gunnarsson frá Félagsráðgjafardeild Háskóla Íslands kynntu stöðuna á framhaldsrannsókn sem þeir vinna nú að en hún var sett af stað í kjölfar útgáfu skýrslunnar *Fátækt og áætlaður samfélagslegur kostnaður* árið 2023. Markmiðið með framhaldsrannsókninni er að skoða nánar fátækt meðal afmarkaða hópa en á fundinum ræddu Kolbeinn og Halldór sérstaklega um fátækt í hópi innflytjenda á Íslandi.

4. Tölum saman - vitundarvakning gegn félagslegri einangrun.

Líney Úlfarsdóttir, sálfræðingur og verkefnastjóri vitundavakningarinnar *Tölum saman*⁹ sem er vitundarvakning gegn félagslegri einangrun, kynnti verkefnið. Félags- og húsnæðismálaráðuneytið stendur fyrir vitundarvakningunni en markmiðið er að vekja athygli almennings á því hve alvarleg félagsleg einangrun getur verið og hvernig samfélagið getur verið hluti af lausninni.

5. Önnur mál

Næsti fundur Velferðarvaktarinnar verður haldinn 10. júní nk.

71. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams 21. janúar 2025.

1. Breytingar í Velferðarvaktinni

Í upphafi fundar var tilkynnt að Siv Friðleifsdóttir hefði látið af störfum hjá

⁹ <https://www.stjornarradid.is/efst-a-baugi/frettir/stok-frett/2025/03/27/Felagsleg-einangrun-er-mun-algengari-en-folk-grunar/>

félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og væri þar af leiðandi ekki lengur formaður Velferðarvaktarinnar. Lovísa Lilliendahl, sérfræðingur í ráðuneytinu, mun starfa sem formaður vaktarinnar um óákveðinn tíma. Lovísa tilkynnti einnig um breytingar á ráðuneytinu í kjölfar alþingiskosninga.

2. Heimsókn félags- og húsnæðismálaráðherra

Inga Sæland, nýr félags- og húsnæðismálaráðherra, átti spjall við fulltrúa Velferðarvaktarinnar og ræddi helstu áherslumál sín og nýrrar ríkisstjórnar á kjörtímabilinu. Ráðherra sagði frá ýmsum verkefnum framundan en þeirra á meðal eru að fjölga íbúðum, fjölga hjúkrunarrýmum, ráða hagsmunafulltrúa eldra fólks o.fl. Fulltrúar í vaktinni vöktu sömuleiðis athygli ráðherra á málum sem á þeim brenna.

2. Kynning á fjárlagafrumvarpi 2025

Kristinn Hjörtur Jónasson, sérfræðingur í fjármála- og efnahagsráðuneytinu, kynnti fjárlagafrumvarpið 2025. Í kynningunni kom m.a. fram að stærstum hluta útgjalda ríkissjóðs er varið í félags-, heilbrigðis, og menntamál. Þá var farið yfir þróun ýmissa útgjaldaliða síðustu ár og hvað framundan sé.

3. Bjargráð – fagleg aðstoð fyrir fjölskyldur fanga

Jenný Magnúsdóttir kynnti þjónustu Bjargráðs fyrir aðstandendur þeirra sem bíða eftir að afplána refsingu, eru í afplánun eða hafa lokið afplánun. Jenný lýsti m.a. þeim margþættu áhrifum sem það getur haft á fjölskyldur og aðstandendur þeirra sem eru í afplánun eða á leið í afplánun. Verkefnið fór af stað árið 2022 og hefur eftirspurn eftir þjónustu aukist jafnt og þétt.

4. Aðgerðir fyrir viðkvæma hópa á vinnumarkaði

Sara Dögg Svanhildardóttir, verkefnastjóri og sérfræðingur í atvinnutækifærum fatlaðs fólks hjá Vinnumálastofnun, kynnti tvö ný verkefni sem farin eru af stað sem miða að því að efla þátttöku og færni fatlaðs fólks á vinnumarkaði og samhliða fjölga störfum fyrir fatlað fólk á almennum vinnumarkaði.

5. Önnur mál

- Ákveðið var að haldin yrði vinnustofa á næstu vikum með fulltrúum Velferðarvaktarinnar.

70. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams 15. október 2024.

1. Skjótími barna

Ásta Björg Björgvinsdóttir, formaður starfshóps á vegum mennta- og barnamálaráðuneytisins um mótun leiðbeininga um viðeigandi og örugga farsímanotkun í grunnskólum, kynnti stöðuna á verkefninu. Skýrslan er langt á veg komin en starfshópurinn hefur unnið að því að kortleggja stöðuna en að mörgu þarf að huga við gerð slíkra leiðbeininga eins og fram kom í kynningu Ástu Bjargar.

2. Málefni heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir

Soffía Hjördís Ólafsdóttir, deildarstjóri hjá Reykjavíkurborg í málaflokki heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir, fór yfir stöðuna í málaflokknum og þróunina sl. ár. Fram kom að stærsti hluti gesta í neyðarskýlinu það sem af er ári eru karlar á aldrinum 30-39 ára. Soffía fór m.a.

yfir starfsemi VoR teymisins, húsnæðismál sem og önnur verkefninu og áskoranir í þjónustu við þennan hópinn.

3. Kostnaður vegna ritfanga grunnskólabarna

Formaður upplýsti um stöðu mála varðandi fyrirspurn Velferðarvaktarinnar til Hafnarfjarðarbæjar um áform sveitarfélagsins um láta barnafjölskyldur standa á ný að kostnaði vegna ritfanga grunnskólabarna frá og með haustinu 2024. Ákveðið var að Velferðarvaktin myndi vekja athygli mennta- og barnamálaráðherra á málinu og um leið ítreka fyrra erindi til mennta- og menningarmálaráðherra frá árinu 2017, þar sem m.a. kom fram tillaga um að menntamálaráðherra beiti sér fyrir endurskoðun 31. greinar grunnskólalaga í ljósi þess að samkvæmt Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna, sem lögfestur hefur verið hér á landi, eiga börn rétt á ókeypis grunnmenntun.

4. Frumvarp um ný heildarlög um æskulýðs- og frístundastarf til samræmis við Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna og lög um samþættingu þjónustu í þágu barna

Victor Berg Guðmundsson, sérfræðingur í mennta- og barnamálaráðuneytinu, kynnti áform um frumvarp til laga um æskulýðs- og frístundastarf.

5. Málefni fatlaðs fólks

Anna Klara Georgsdóttir, sérfræðingur í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu, kynnti stöðu innleiðingar fyrstu landsáætlunar í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2024–2027. Vinna við áætlunina hófst árið 2022 en markmið landsáætlunar er að tryggja farsæla innleiðingu samnings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks sem ríkisstjórnin áformar að lögfesta á kjörtímabilinu.

6. Önnur mál

Næsti fundur Velferðarvaktarinnar verður haldinn 3. desember eða 21. janúar.

69. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í stjórnsýsluhúsi Ísafjarðarbæjar og á Teams 3. september 2024.

Fundurinn var sendur út frá stjórnsýsluhúsi Ísafjarðarbæjar. Formaður Velferðarvaktarinnar og starfsmaður ásamt formönnum tveggja undirhópa vaktarinnar heimsóttu Ísafjörð en tilgangur ferðarinnar var að fá kynningu og eiga samtal við heimafólk um stöðuna á Vestfjörðum í þeim málaflokkum sem Velferðarvaktin lætur sig varða þ.m.t. félagslegar aðstæður viðkvæmra hópa, fátækt, heilbrigðismál, skólamál o.fl.

Aðrir fulltrúar í vaktinni fylgdust með fundinum á Teams en sveitarstjórnarfólki á Vestfjörðum, skólastjórnendum, frjálsum félagasamtökum sem starfa á svæðinu og ýmsum öðrum aðilum sem koma að starfi með öldruðum, fötluðu fólki o.fl. var einnig boðið að fylgjast með fjarfundinum.

Nokkrir aðilar af svæðinu héldu erindi í stjórnsýsluhúsinu. Fulltrúar félagsþjónustu á svæðinu sögðu frá helstu áskorunum í félagsþjónustu á Vestfjörðum s.s. varðandi barnavernd og þjónustu í þágu farsældar barna, hvers kyns ofbeldi, fátækt, málefni fatlaðs fólks, eldra fólks, innflytjenda o.s.frv. Þá voru kynnt ýmis verkefni sem sett hafa verið af stað á svæðinu þ.m.t. verkefnið „Gott að eldast“ og verkefnið „Öruggari Vestfirðir“ sem er svæðisbundið samráð um aðgerðir gegn ofbeldi og öðrum afbrotum. Einnig voru kynntar helstu áherslur í skóla- og tómstundastarfi á svæðinu.

Í kynningum kom meðal annars fram að:

- Félagsþjónustur á svæðinu eiga í mjög góðu samstarfi um sína málaflokka og einnig við lögreglu.
- Margir kostir eru við að búa í fámennara samfélagi:
 - Boðleiðir eru styttri og auðvelt að hrinda hlutum í framkvæmd.
 - Fólk stendur þétt saman og sýnir gjarnan meiri samhjálp og samábyrgð.

Það fylgja því þó einnig ýmsar áskoranir:

- Erfitt getur reynst að aðlaga kerfið að smærri samfélögum þar sem hver starfsmaður hefur oft marga "hatta".
- Smæð samfélagsins og tengsl milli aðila getur haft áhrif á vinnslu mála.
- Erfitt er að fá fólk til starfa á landsbyggðina.
- Skortur á starfsfólki stendur oft í vegi fyrir framkvæmdum.
- Í dreifbýli getur reynst erfitt að komast á milli staða til þess að veita þjónustu, einkum yfir vetrartímann.

Annað sem fram kom á fundinum:

- Víða er skortur á bæði húsnæði og leiguhúsnæði.
- Mikill uppgangur er í atvinnulífi t.d. í Bolungarvíkurkaupstað (frystihús, mjólkvinnslufyrirtæki, laxasláturhús, Náttúrustofa, Rannsóknarsetur HÍ, ferðaþjónusta).
- Íbúum af erlendum uppruna hefur fjölgað á svæðinu sem er góð viðbót við samfélagið en því fylgja einnig ýmsar áskoranir.
- Skortur er á að fjármagn fylgi verkefnum sem stjórnvöld setja á laggirnar.

2. Önnur málefni

- Næsti fundur.

--

68. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams - 21. maí 2024.

1. Spjall með félags- og vinnumarkaðsráðherra

Guðmundur Ingi Guðbrandsson, félags- og vinnumarkaðsráðherra, var gestur fundarins. Guðmundur Ingi byrjaði á að segja frá helstu málum og verkefnum sem unnið hefur verið að í ráðuneytinu síðustu misseri og hafa snertingu við viðfangsefni Velferðarvaktarinnar. Má þar nefna lög um greiðsluaðlögun, breytingar á örorkulífeyriskerfinu, samþykkt fyrstu landsáætlunar í málefnum fatlaðs fólks, stofnun nýrrar mannréttindastofnunar o.fl.

Að yfirferð lokinni bauð ráherra upp á kaffispjall og svaraði spurningum sem brunnu á fulltrúum Velferðarvaktarinnar. Ráðherra var spurður út í ýmis mál þ.m.t. húsnæðismál, hlutdeildarlán, smálán, kjör eldra fólks o.fl.

2. Breytingar í þjónustuþegahópi umboðsmanns skuldara

Ásta Helgadóttir, umboðsmaður skuldara, kynnti nýjar upplýsingar varðandi starfsemina þ.m.t. samsetningu hópsins sem þangað leitar, tegund fjárhagsvanda o.s.frv.

3. Starf Fjölskylduhjálpar Íslands

Ásgerður Jóna Flosadóttir, stofnandi og formaður Fjölskylduhjálparinnar, kynnti starfsemina. Ásgerður sagði þörfina fyrir mataraðstoð hafa aukist síðustu ár og að fjöldi matargjafa hlypi á þúsundum ár hvert. Fjölskylduhjálpin vinnur einnig sérstaklega gegn matarsóun og stofnaði matarbanka fyrir tveimur árum. Starfsemin byggist að mestu leyti upp á sjálfbóðaliðastarfi en Ásgerður sagði reksturinn vera orðinn mjög erfiðan.

4. Breytingar á fyrirkomulagi stjórnskipulags- og samhæfingar stjórnkerfisins vegna Grindavíkur

Birna Sigurðardóttir, sérfræðingur í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu, kynnti væntanlegar breytingar með áherslu á félagsmál. Ákveðið var að fá frekari kynningu í haust þegar reynsla verður komin á verkefnið.

5. Verkefni framundan

Formaður kynnti:

- Fyrirhugaða rannsókn á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar um börn sem alast upp í fjölskyldum með viðvarandi lágar tekjur. Í skýrslunni á að beina sjónum að því hvaða aðgerðir samfélagið getur helst gripið til þannig að börn og ungmenni geti tekið þátt og þroskast óháð félagslegri og efnahagslegri stöðu foreldra.
- Rannsókn á stöðu kvenna á aldrinum 50-66 ára með örorkulífeyri, sem eftirsóknarvert er að Velferðarvaktin komi að. Leist fundarmönnum vel á að farið yrði í það verkefni. Tryggingastofnun fer með framkvæmd rannsóknarinnar.

6. Önnur mál

- Næsti fundur verður haldinn 3. september.

--

67. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams - 9. apríl 2024.

1. Örkygningar úr baklandinu

- Jafnréttisstofa**
Kristín Ólafs Önnudóttir, sérfræðingur á Jafnréttisstofu, kynnti helstu hlutverk og verkefni Jafnréttisstofu.
- Mennta- og barnamálaráðuneytið.**
Þór Hauksson Reykdal, verkefnastjóri á skrifstofu stefnumótunar og innleiðingar, kynnti stuttlega nokkur verkefni sem koma inn á viðfangsefni sem Velferðarvaktin hefur verið með til umfjöllunar. Kynnt var frumvarp um námsgögn, frumvarp um inngildandi menntun og áform um frumvarp til laga um æskulýðs og frístundastarf.

2. Kynning á endurskoðun örorkulífeyriskerfisins

Jóna Guðný Eyjólfsdóttir, skrifstofustjóri í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu, kynnti frumvarp félags- og vinnumarkaðsráðherra um endurskoðun örorkulífeyriskerfisins sem lagt hefur verið fram á Alþingi. Breytingarnar fela í

sér bæta þjónustu, mikilvæga hvata til atvinnuþátttöku og bætt kjör með betra og einfaldara greiðsluferli – sérstaklega fyrir þau sem einungis fá greiðslur frá almannatryggingum eða eru með litlar aðrar tekjur. Markmiðið er að bæta afkomu þeirra sem fá greiddan örorkulífeyri, einfalda kerfið, draga úr tekjutengingum, auka hvata til atvinnuþátttöku og gera örorkulífeyriskerfið skilvirkara, gagnsærra og réttlátara. Þá er stuðningur aukinn við fólk meðan á endurhæfingu þess stendur, samvinnu þjónustuaðila komið á og áhersla lögð á að hindra að fólk falli á milli kerfa.

Bergþór H. Þórðarson, fulltrúi ÖBÍ réttindasamtaka á fundinum, kynnti sjónarmið samtakanna gagnvart frumvarpinu. Samtökin eru almennt hlynnt breytingum en telja ýmislegt varðandi frumvarpið enn vera óljóst svo taka megí fulla afstöðu til þess. Í framhaldinu fóru fram umræður um frumvarpið.

3. Önnur mál

- Næsti fundur verður haldinn 21. maí.

--

66. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams - 12. mars 2024.

1. Þjónusta við börn í Grindavík í kjölfar náttúruhamfara

Þorsteinn Hjartarson, ráðgjafi á skrifstofu ráðuneytisstjóra og innri þjónustu í mennta- og barnamálaráðuneytinu og Jóhanna Lilja Birgisdóttir, deildarstjóri skólalþjónustu í Grindavík, kynntu aðgerðir ráðuneytisins í málefnum barna í kjölfar hamfaranna í Grindavík. Í Grindavík býr mikið af barna- og fjölskyldufólki sem hefur dreift á tugir sveitarfélaga. Verkefninu hafa fylgt margar áskoranir sem Þorsteinn og Jóhanna Lilja lýstu nánar á fundinum.

2. Samráðsvettvangur stjórnarráðsins um sálfélagslegan stuðning við íbúa Grindavíkur

Ingibjörg Sveinsdóttir, sérfræðingur heilbrigðisráðuneytinu og stjórnandi samráðsvettvangsins, kynnti markmiðið með samráðsvettvangnum sem felst einkum í að tryggja íbúum Grindavíkur aðgengi að sálfélagslegum stuðningi. Í þeirri vinnu felst m.a. að kortleggja þörf Grindvíkinga fyrir sálfélagslega þjónustu þ.m.t. þarfir viðkvæmra hópa, rýna fyrirbyggjandi úrræði og leggja til sértækar aðgerðir.

3. Verkefnið TINNA

Þuríður Sigurðardóttir, verkefnastjóri TINNU, og Elín Oddný Sigurðardóttir, teymisstjóri í Virkni húsi Reykjavíkurborgar kynntu verkefnið, sem hefur verið starfrækt frá árinu 2016 með stuðningi félags- og vinnumarkaðsráðuneytisins. TINNA er félagslegt úrræði fyrir einstæða foreldra á aldrinum 18-34 ára, og börn þeirra, í Reykjavík sem annað hvort eru með fjárhagsaðstoð til framfærslu eða á örorku/ endurhæfingarlífeyri. Unnið er markvisst með foreldrum og börnum með það að markmiði að bæta lífsgæði fjölskyldunnar, rjúfa félagslegan arf og vítahring fátæktar.

4. Skýrsla starfshóps um aukin náms- og starfstækifæri fyrir fatlað fólk

Sara Dögg Svanhildardóttir, formaður starfshópsins, kynnti skýrsluna en starfshópnum var falið að greina núverandi starfs- og menntunartækifæri fatlaðs fólks með tilliti til þess hvað þurfi að bæta, auk þess að leggja fram tillögur að aðgerðum. Tillögum hópsins var ætlað að falla að samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks og áherslum sem fram koma í

stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar um menntun og atvinnuþátttöku fatlaðs fólks. Markmiðið er að fatlað fólk geti tekið fullan þátt í námi og á vinnumarkaði á eigin forsendum.

5. Önnur mál

- Næsti fundur Velferðarvaktarinnar verður haldinn 9. apríl. Á þeim fundi mun félags- og vinnumarkaðsráðherra kynna frumvarp um endurskoðun á örorkulífeyriskerfi almannatrygginga.

--

65. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams - 16. janúar 2024.

1. Skýrslan *Staða fatlaðs fólks á Íslandi*

Kristín Heba Gísladóttir, framkvæmdastjóri Vörðu, kynnti nýja skýrslu um stöðu fatlaðs fólks á Íslandi sem unnin var af Vörðu Rannsóknarstofnun vinnumarkaðarins í samstarfi við ÖBÍ réttindasamtök. Markmiðið með könnuninni var að varpa ljósi á fjárhagsstöðu, heilsu, stöðu á húsnæðismarkaði, félagslega einangrun, fordóma og stöðu á vinnumarkaði hjá þeim sem eru með 75% örorkumat, eru á endurhæfingarlífeyri eða á örorkustyrk.

2. Þingsályktun um forvarnir meðal barna og ungmenna gegn kynferðislegu og kynbundnu ofbeldi og áreitni, ásamt áætlun um aðgerðir fyrir árin 2021–2025.

Sunna Diðriksdóttir, sérfræðingur á skrifstofu jafnréttis- og mannréttindamála í forsætisráðuneytinu, kynnti stöðuna á áætluninni sem samþykkt var á Alþingi í júní 2020. Þingsályktunin felur í sér að komið verði á skipulögðum forvörnum meðal barna og ungmenna gegn kynferðislegu og kynbundnu ofbeldi og áreitni. Forvarnir verði samþættar kennslu og skólastarfi á öllum skólastigum, á frístundaheimilum og félagsmiðstöðvum, í íþrótt- og æskulýðsstarfi og öðru tómstundastarfi. Hægt er að fylgjast með stöðunni á sérstöku mælaborði inni á vef forsætisráðuneytisins.

3. Samantekt af málþingi Velferðarvaktarinnar um húsnæðismál 9. nóvember sl.

Farið var yfir helstu niðurstöður borðaumræðu sem fram fór á málþinginu. Samþykkt var að senda niðurstöðurnar til innviðaráðherra og formanns Sambands íslenskra sveitarfélaga með það að markmiði að tekið verði tillit til niðurstaðanna þegar kemur að stefnumótun og ákvörðunartöku varðandi þennan málaflokk.

4. Jafn aðgangur til íþróttar-, tómstundastarfs og listsköpunar barna

Formaður barnahóps Velferðarvaktarinnar kynnti ýmis atriði sem verið hafa til umfjöllunar í hópnum þ.m.t. hvort þátttaka barna í íþróttum sé að auka álag á börn og foreldra, hár kostnaður, jafnt aðgengi, samþætting við skólastarf o.s.frv.

Í umræðum undir liðnum kom m.a. fram að í mennta- og barnamálaráðuneytinu sé verið að endurskoða æskulýðslögin. Áformað frumvarp er nú í samráðsgátt en það felur í sér ný heildarlög um æskulýðs- og frístundastarf til samræmis við Barnasáttamála Sameinuðu þjóðanna og lög um samþættingu þjónustu í þágu barna.

5. Önnur mál

- Næsti fundur Velferðarvaktarinnar verður haldinn 12. mars nk.

--

64. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams - 25. október 2023.

1. Bakslag í réttindabaráttu LGBTI+

Hvernig má sporna við hatursorðræðu og ofbeldi?

- Katrín Jakobsdóttir, forsætisráðherra, var meðal gesta fundarins og ræddi við vaktina um málið. Ráðherra ræddi um að það væri sárt að fylgjast með því bakslagi sem átt hefur sér stað í réttindabaráttu hinsegin fólks. Það væri hins vegar verið að vinna að mörgum verkefnum á þessu sviði þ.m.t. vitundarvakningu, bæði hér innanlands og á norrænum vettvangi. Þá væri verið að vinna að fyrstu framkvæmdáætluninni í málefnum hinsegin fólks. Ráðherra sagði frá fyrirhuguðum samráðsfundi um jafnréttismál þann 6. des nk. Þar sem þema fundarins verður hatursorðræða. Ráðherra upplýsti að þingsályktun um aðgerðir gegn hatursorðræðu væri ekki lengur á þingmálaskrá.
- Daníel E. Arnarsson, framkvæmdastjóri og Þorbjörg Þorvaldsdóttir, verkefnastjóri hjá Samtökunum 78, fjölluðu um gagnreyndar leiðir til að milda hatursorðræðu og mikilvægi félagasamtaka í því samhengi. Orð eru til alls fyrst. Rætt var um hugtakið „hatursorðræða“ og hvort það væri hið rétta eða ekki. Fólk upplifir oft ekki að það sé hatursfullt. Til dæmis mætti vísa til „hættulegrar umræðu“. Leggja þurfi meiri áherslu á vitundarvakningu. Framkvæmdastjóri ræddi um starfsemina og baráttuna við að tryggja starfseminni fjármagn. Umfangið hefur aukist verulega undanfarin ár en samtökunum berast um 400-500 erindi á viku.
- Kristín Ólafs Önnudóttir, sérfræðingur á Jafnréttisstofu, kynnti vitundarvakninguna *Meinlaust?* Vitundarvakningunni er ætlað að vekja athygli á birtingarmyndum kynbundinnar og kynferðislegrar áreitni í samfélaginu og fá fólk til að opna augun fyrir sambandi á milli slíkrar hegðunar og hugmynda um karlmennsku, mörk og samþykki. Í vitundarvakningunni er áhersla lögð á hegðun sem mörg telja saklausa og er ætlunin að draga fram samfélagslegt mynstur sem er alls ekki eins meinlaust og halda mætti. Sagðar eru sögur sem byggðar eru á raunverulegum frásögnum fólks úr íslensku samfélagi í formi myndasagna.

2. Nýjung í geðheilbrigðisþjónustu fyrir börn og ungmenni til að ná tökum á kvíða

Sigurros Jóhannsdóttir, leiðtogi sálfræðiþjónustu fyrir börn og unglinga hjá Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins og dr. Brynjar Halldórsson, dósent í sálfræði við Háskólann í Reykjavík, kynntu samstarfsverkefni heilsugæslunnar og háskólans. Um er að ræða nýtt meðferðarúrræði sem er foreldramiðuð hugræn atferlismeðferð (FHAM) sem er gagnreynt úrræði fyrir börn á aldrinum 5-12 ára sem glíma við kvíða og hefur verið veitt hér á landi um nokkurt skeið með góðum árangri. Nýmæli þessa verkefnis felst í því að nýta stafrænar lausnir við meðferðina og meta árangur þess fyrirkomulags. Markmiðið er að gera þessa þjónustu aðgengilega öllum, óháð búsetu og að fólk geti nálgast hana hvenær

sem því hentar best. Verkefnið byggist á niðurstöðum nýlegra rannsókna á meðferð við kvíðaröskunum barna og þróun stafrænna heilbrigðislausna.

3. Viðburðir á vegum Velferðarvaktar

- **Morgunverðarfundar Velferðarvaktar um stöðu og aðstæður foreldra sem ekki deila lögheimili með barni.** Formaður fór yfir það helsta sem fram kom á morgunverðarfundinum sem haldinn var þann 10. október sl. Á fundinum voru kynntar helstu niðurstöður rannsóknar á stöðu og aðstæðum foreldra sem deila ekki lögheimili með barni.
- **Málþings Velferðarvaktar um húsnæðismál, Tjaldað til einnar nætur? Staða tekjulágra og efnaminni á húsnæðismarkaði.** Vilborg Oddsdóttir fór yfir dagskrá málþingsins sem haldið verður 9. nóvember nk.

4. Önnur mál

- Næsti fundur verður haldinn 9. janúar 2024.
- Gert er ráð fyrir að barnahópur haldi einn fund fyrir jól.

--

63. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams - 29. ágúst 2023.

1. Kynning á skýrslu forsætisráðherra um fátækt og áætlaðan samfélagslegan kostnað

- Kolbeinn H. Stefánsson, dósent við Háskóla Íslands.
- Halldór S. Guðmundsson, dósent við Háskóla Íslands.

Kolbeinn kynnti helstu niðurstöður greininga og Halldór kynnti forsendur og mat á samfélagslegum kostnaði vegna fátæktar. Upplýst var um að búið væri að samþykka að framkvæmdar yrðu viðbótargreiningar sem taka myndu til afmarkaðra hópa þ.m.t. innflytjenda, einstæðra foreldra og námsmanna.

2. Helstu áskoranir í móttöku og þjónustu við umsækjendur um alþjóðlega vernd

Gísli Davíð Karlsson, sviðsstjóri fjölmenningsviðs Vinnumálastofnunar og Áshildur Linnet, sérfræðingur í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu, kynntu stöðuna í málaflokknum. Gísli fór yfir búsetuúrræði og þjónustu við umsækjendur um alþjóðlega vernd en í dag eru 2900 einstaklingar í þjónustu á vegum Vinnumálastofnunar og sveitarfélaga. Gísli ræddi einnig um helstu áskoranir í þessu samhengi, einkum þegar kemur að húsnæðis-, mennta- og heilbrigðismálum, og í kjölfarið spratt upp umræða um aukið álag á innviði einkum í þeim sveitarfélögum sem tekið hafa á móti flestum umsækjendum.

Þá fór Áshildur yfir stöðuna í málaflokknum hér á landi samanborið við önnur Norðurlönd. Áshildur benti á lykilupplýsingar um umsækjendur um alþjóðlega vernd inni á vef lögreglunnar og almennar upplýsingar um málefni flóttafólks inni á vef félags- og vinnumarkaðsráðuneytisins.

3. Umræða um viðburði fyrir áramót

- Rætt var um fyrirhugaðan vinnufund Velferðarvaktar 7. september nk. til undirbúnings málþings Velferðarvaktar um stöðu tekju- og eignalægri á húsnæðismarkaði, sem fyrirhugað er að haldið verði í nóvember nk. Í því

samhengi var vakin athygli á húsnæðisþingi á vegum innviðaráðuneytis og Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar þann 30. ágúst nk.

- Kynnt voru drög að dagskrá morgunverðarfundar Velferðarvaktar þann 9. október nk. um stöðu og aðstæður foreldra sem deila ekki lögheimili með barni. Fundurinn er haldinn í kjölfar útgáfu skýrslu þess efnis en að rannsókninni stöðu Velferðarvaktin og félags- og vinnumarkaðsráðuneytið, í samstarfi við Foreldrajafrétti.

4. Önnur mál.

- Næsti fundur vaktarinnar verður haldinn 25. október.

--

62. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams - 23. maí 2023.

1. Rannsókn á stöðu umgengnisforeldra og barnafjölskyldna sem deila ekki lögheimili saman

Velferðarvaktin og félags- og vinnumarkaðsráðuneytið stóðu að rannsókninni í samstarfi við Foreldrajafrétti.

- Ásdís Aðalbjörg Arnalds, forstöðumaður Félagsvísindastofnunar Háskóla Íslands, kynnti niðurstöður rannsókna.
- Brjánn Jónsson, formaður Foreldrajafréttis, fjallaði um niðurstöður rannsóknarinnar. Að mati samtakanna staðfesta helstu niðurstöður það sem samtökin hafa verið að benda á einkum þegar kemur að forsjár- og umgengnismálum.

2. Aðgerðir til að fyrirbyggja ótímabært brotthvarf ungs fólks með geðraskanir af vinnumarkaði og auka samfélagslega virkni ungmenna í NEET-hópi (hvorki í vinnu, námi eða starfsþjálfun).

- Unnur Sverrisdóttir, forstjóri Vinnuálastofnunar.
- Páll Ásgeir Guðmundsson, forstöðumaður efnahags- og samkeppnishæfnisviðs hjá Samtökum atvinnulífsins

Unnur og Páll sögðu frá verkefninu sem er samstarfsverkefni félags- og vinnumarkaðsráðuneytisins, Vinnuálastofnunar, Samtaka atvinnulífsins og VIRK. Í verkefninu er unnið eftir hugmyndafræði IPS (e. Individual Placement Support) en það er gagnreynd starfsendurhæfing sem skilað hefur góðum árangri hér á landi sem og annars staðar á Norðurlöndunum. Grunnhugmyndin er sú að hægt sé að finna störf fyrir öll þau sem vilja vinna óháð hindrunum, svo sem af geðrænum eða félagslegum toga. Verkefnið er liður í aðgerðum í tengslum við heildarendurskoðun í málefnum örorku- og endurhæfingarlífeyrisþega.

3. Könnun á stöðu launafólks á Íslandi

Kristín Heba Gísladóttir, framkvæmdastjóri Vörðu – Rannsóknarstofnun vinnumarkaðarins, kynnti niðurstöður rannsóknarinnar en þetta er þriðja árið í röð sem slík könnun er gerð. Meginmarkmið könnunarinnar er að varpa ljósi á fjárhagslega stöðu og heilsu launafólks á Íslandi sem og réttindabrot á vinnumarkaði. Rannsóknin leiddi m.a. í ljós að þeim fer fjölgandi sem eiga erfitt með að ná endum saman. Þá býr meira en helmingur einstæðra mæðra og

ungra kvenna við slæma andlega heilsu og vaxandi húsnæðiskostnaður íþyngir leigjendum og ungu fólki.

4. Lokaathugasemdir Barnaréttarnefndar Sameinuðu þjóðanna við skýrslu Barnaréttarnefndar Sameinuðu þjóðanna ásamt tilmælum til Íslands

Elisabet Gísladóttir, lögfræðingur í forsætisráðuneytinu, kynnti lokaathugasemdir Barnaréttarnefndar Sameinuðu þjóðanna við skýrslu Barnaréttarnefndar Sameinuðu þjóðanna ásamt tilmælum til Íslands. Lokaathugasemdirnar eru athugasemdir og tillögur frá Barnaréttarnefnd SP um framkvæmd Barnasáttmálans á Íslandi. Athugasemdirnar eru einnig leiðbeiningar um það hvernig sé hægt að tryggja betur réttindi barna samkvæmt sáttmálanum.

5. Málþing um stöðu tekju- og eignalægri á húsnæðismarkaði

Vilborg Oddsdóttir, formaður sárafátæktarhóps Velferðarvaktar, kynnti tillögu hópsins um að Velferðarvaktin standi fyrir málþingi í haust um stöðu tekju- og eignalægri á húsnæðismarkaði. Gert er ráð fyrir að haldinn verði undirbúningsfundur með fulltrúum Velferðarvaktarinnar í september.

6. Önnur mál

--

61. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn á Teams - 14. mars 2023.

1. Málefni félagsþjónustu sveitarfélaga

Til stóð að fá kynningu frá Sambandi íslenskra sveitarfélaga á rammisamningi ríkis og sveitarfélaga um húsnæðisuppbýggingu, en sökum forfalla fyrirlesara fór María Kristjánsdóttir, félagsþjónustufulltrúi hjá Sambandi íslenskra sveitarfélaga, yfir ýmis verkefni sem verið er að vinna að á vettvangi sveitarfélaga.

2. Stafræn þróun og fatlað fólk

Þór G. Þórarinsson, sérfræðingur í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu, og Garðar Kristinsson Thorlacius, réttindagæslumaður fatlaðs fólks, kynntu norrænt verkefni, sem Ísland tók frumkvæði að, um að efla stafræna þróun til að fyrirbyggja að fatlað fólk sitji eftir í stafrænum heimi.

3. Heilsuefning fyrir fólk með þroskahömlun og skyldar fatlanir

Arna Sigríður Albertsdóttir, verkefnastjóri hjá Þroskahjálp, kynnti verkefni á vegum samtakanna sem miðar að því að auka lífsgæði fólks með þroskahömlun og skyldar fatlanir.

4. Raddir ungra innflytjenda – inngilding í nám, starf og samfélag

Fjóla María Lárusdóttir og Hildur Betty Kristjánsdóttir frá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins kynntu nýtt verkefni sem hefur það markmið að efla innflytjendur í menntun, atvinnulífi og samfélagi.

5. Örkygningar úr baklandinu.

- Innviðaráðuneytið, Gústav Aron Gústavsson.

6. Önnur mál

--

60. fundur Velferðarvaktarinnar

haldinn í félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu og á Teams – 31. janúar 2023.

1. Örkynningar úr baklandinu

- **Umboðsmaður barna.** Eðvald Einar Stefánsson, fulltrúi umboðsmanns barna, kynnti þau mál sem eru efst á baugi innan stofnunarinnar. Eðvald sagði m.a. frá fyrirhuguðu barnaþingi í nóvember nk. og öðrum verkefnum sem verið er að vinna að.
- **Barnaheill.** Margrét Júlía Rafnsdóttir, fulltrúi Barnaheilla, kynnti helstu verkefni sem samtökin vinna að í þágu barna.

2. Málefni heimilislausra á höfuðborgarsvæðinu

- Ólafía Dögg Ásgeirsdóttir, teymisstjóri teymis gæða og árangursmats hjá Reykjavíkurborg, kynnti úttekt á stöðu heimilislausra með miklar og flóknar þjónustuparfir, frá október 2021.
- Sigprúður Erla Arnardóttir, framkvæmdastjóri Vesturmiðstöðvar, kynnti nánar stöðu hópsins almennt í Reykjavík, en Vesturmiðstöð ber ábyrgð á málaflokki heimilislausra með flóknar þjónustuparfir.
- Þorbjörg Helga Þorgilsdóttir, lögfræðingur og verkefnastjóri, kynnti samstarfsverkefni á vegum Garðabæjar, Seltjarnarness, Kópavogs, Hafnarfjarðar og Mosfellsbæjar sem miðar að því að bæta þjónustu við heimilislausa með miklar og flóknar þjónustuparfir.

3. Heimsókn forsætisráðherra

Katrín Jakobsdóttir, forsætisráðherra, kom til fundar við Velferðarvaktina þar sem hún kynnti sérstaklega Velsældarvísana sem forsætisráðuneytið hafði forystu um að koma á laggirnar. Ráðherra lagði áherslu á mikilvægi mælikvarða þegar kemur að stefnumótun málaflokka. Þá mætti tengja saman velsældarvísa, lýðheilsuvísa, lífshjararannsókn og menningarvísa svo dæmi séu tekin. Ráðherra átti gott samtal við fulltrúa vaktarinnar einkum um stöðu þeirra sem standa höllum fæti, áherslur í fjármálaáætlun á þessu sviði og velferð almennt. Rætt var um áhrif heimsfaraldurs á velferð samfélagsins og sömuleiðis tækifæri í því samhengi, líðan ungmenna o.fl. Fulltrúar vaktarinnar viðruðu ýmsar áhyggjur og bentu á að aukinn hraði og neysla í samfélaginu hefði mikil áhrif á líðan og velferð barna, tækifæri væru ójöfn meðal barna í samfélaginu o.s.frv.

4. Örkynning.

- VIRK starfsendurhæfingarsjóður, Eysteinn Eyjólfsson.

5. Önnur mál.

4. Fulltrúar í Velferðarvaktinni í árslok 2025

- Lovísa Lilliendahl, formaður.
- Anna Pétursdóttir - Mæðrastreksnefnd.
- Anna Lára Steindal - Landssamtökin Þroskahjálp.
- Ása Sjöfn Lórensdóttir - Heilsugæsla höfuðborgarsvæðisins.
- Ásta Sigrún Helgadóttir - Umboðsmaður skuldara.
- Ásta Þórdís Skjalddal Guðjónsdóttir - Pepp, grasrót fólks í fátækt.
- Birna Dís Vilbertsdóttir - Hjálpræðisherinn á Íslandi.
- Bóas Valdórsson - Sjónarhóll.
- Brjánn Jónsson, Foreldrajafnrétti.
- Elísabet Ólafsdóttir - Tryggingastofnun.
- Eysteinn Eyjólfsson - VIRK starfsendurhæfingarsjóður.
- Guðlaug Edda Hannesdóttir, Umboðsmaður barna.
- Guðmundur Ásgeirsson - Hagsmunasamtök heimilanna.
- Guðný Björk Eydal - Félagsráðgjafardeild Háskóla Íslands.
- Gústav Aron Gústavsson - Innviðaráðuneytið.
- Hrafnhildur Ýr Erlendsdóttir - Heilbrigðisráðuneytið.
- Jenný Ingudóttir - Embætti landlæknis.
- Jóhann Gunnarsson - Heimili og skóli.
- Jóhanna Fríður Bjarnadóttir - Bandalag starfsmanna ríkis og bæja.
- Jón Ari Arason - Geðhjálp.
- Jón Brynjar Birgisson - Rauði krossinn á Íslandi.
- Jónína Hauksdóttir - Kennarasamband Íslands.
- Kristinn Hjörtur Jónasson - Fjármála- og efnahagsráðuneytið.
- Krístrún Friðriksdóttir - Dómsmálaráðuneytið.
- Laufey Gunnlaugsdóttir - Vinnumálastofnun.
- Lára Guðrún Magnúsdóttir - Miðstöð menntunar og skólaþjónustu.
- Linda Dröfn Gunnarsdóttir - Samtök um kvennaathvarf.
- Margrét Júlía Rafnsdóttir - AMSIS.
- María Ingibjörg Kristjánsdóttir - Samband íslenskra sveitarfélaga.
- Martha Lilja Olsen - Jafnréttisstofa.
- Maru E. Alemán - Samtök kvenna af erlendum uppruna.
- Sigrún C. Halldórsdóttir, Landssamband eldri borgara.
- Sigprúður Erla Arnardóttir - Reykjavíkurborg.
- Soffía Bæringsdóttir - Félag fagfólks í fjölskyldumeðferð.
- Sólveig Anna Jónsdóttir - Alþýðusamband Íslands.
- Steinunn Bergmann - Bandalag háskólamanna.
- Sunna Elvira Þorkelsdóttir - ÖBÍ réttindasamtök.
- Tóttla Sæmundsdóttir - Barnaheill.
- Vilborg Oddsdóttir - Hjálparstarf kirkjunnar.
- Unnur Helga Ólafsdóttir - Unicef á Íslandi.
- Þór Hauksson Reykdal - Mennta- og barnamálaráðuneytið.

Með Velferðarvaktinni starfar Birna Sigurðardóttir, sérfræðingur í félags- og húsnæðismálaráðuneytinu.

5. Lokaorð

Stöðuskýrsla þessi lýsir því helsta úr starfi Velferðarvaktarinnar árin 2023-2025. Velferðarvaktin hefur starfað í tíð níu ráðherra félagsmála í alls tæp 16 ár. Kjarni starfsins hefur verið að fylgjast með stöðu þeirra sem höllustum fæti standa. Í starfinu er tekið mið af skipunarbréfi vaktarinnar og heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun sem helst eiga við s.s. engin fátækt, ekkert hungur, heilsa og vellíðan, menntun fyrir alla og aukinn jöfnuður.

Velferðarvaktin er mikilvægur vettvangur upplýsingaskipta þar sem fulltrúar hennar leggja til efni sem eftir atvikum eru tekin fyrir. Þau taka oft mið af þeim mállefnum sem brenna á, eru efst á baugi á hverjum tíma og leiða stundum til tillögugerðar um úrbætur. Einnig kynna fulltrúar í Velferðarvaktinni starfsemi og áherslur baklands þeirra samtaka eða stofnana sem þeir eru fulltrúar fyrir með reglubundnum hætti með svokölluðum örkynningum. Þá hafa ráðherrar verið fúsir til að mæta til samtals við vaktina og hefur slíkt mælst vel fyrir. Nefna má að á tímabilinu kom forsætisráðherra tvívegis á fund Velferðarvaktar.

Á tímabilinu hefur Velferðarvaktin staðið fyrir rannsóknum sem tengjast viðfangsefnum hennar og lagt til úrbætur eftir atvikum eins og fjallað er um í skýrslu þessari.

Í þau nær 17 ár sem liðin eru síðan Velferðarvaktin var stofnuð hefur starfið tekið talsverðum breytingum í samræmi við uppfært skipunarbréf og í takti við tímann. Í þessu sambandi má nefna að nú eru fundir oftast á 6-7 vikna fresti en voru tíðari í upphafi.

Þá varð grundvallarbreyting í starfinu í kjölfar reynslunnar á Covid-19 tímanum, en síðan þá hafa fundirnir verið bæði stað- og fjarfundir í senn. Þannig er fulltrúum Velferðarvaktar gert kleift að taka þátt í störfum vaktarinnar þótt þeir komist ekki frá starfstöð, séu í fjarvinnu eða starfa t.d. á landsbyggðinni.

Einnig hafa formenn hvers tíma sett mark sitt á störfina að einhverju leyti. Þrír formenn hafa leitt Velferðarvaktina frá upphafi, fyrst Lára Björnsdóttir 2009-2014, svo Siv Friðleifsdóttir 2014-2024 og Svo Lovísa Lilliendahl frá upphafi árs 2025.

Á tímabilinu tók ný ríkisstjórn Samfylkingar, Viðreisnar og Flokks fólksins til starfa í desember 2024 með nýrri stefnuýfirlýsingu og nýjum ráðherrum. Það eru því tímar breytinga nú við lok tímabils þessarar stöðuskýrslu.

